

L6n

1385

1099

2

ՄԻԹԱՐԱՅ ԱՅՐԻՎԱՆՆՑԻՈՑ

ՊԼՏՄ ՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ.

ի լյս ընծայեաց

Ք. Պ.

Ս. Պետերբուրգ.

ի պարսիկ կայսերական ճեմարանի գիրուխանի.

(Вас. Остр., 9 лив., № 12.)

1867.

Печатано по распоряженію Императорскаго Русскаго
Археологическаго Общества.

С. Петербургъ, 2-го Мая 1867 года.

39 1387

41385-ω

ՊԵՏԱՌԻԹԻՒՆ.

Պատմուի ժամանակագրական, արարեալ ՚ի տէր
Մխիթար վարդապետէ Այրիվանեցւոյ :

Հայր և Որդի և Հոգի Սուրբ՝ անեղ համազոյ և
համազաւր, անսկիզբն և անվախճան, յանէից և յոչ-
գոյից արարիչ համայնից երևելեաց և աներևութից,
կարգաւորիչ և խնամիչ ամենայն եղելոց, ողորմած և
քաղցր առ ամենեսեան. քեզ փառք և աւրհնութիւն,
գոհութիւն և բարեբանութիւն յամենայն արարածոց
քոց, ՚ի բարութեանց քոց, ՚ի մեծութեանց քոց, յա-
ռատութեանց քոց, ՚ի թիւս անթիւս ստեղծուածոց
քոց՝ ՚ի հատս անհատս մասանց յօրինուածոց քոց,
յերիս յաւիտեանս և յանբաւ յաւիտենից :

Հոգւովն Աստուծոյ լցեալ և իմաստնացեալ սուրբն
Մովսէս, ընդ որում խաւսեցաւ Տէր երեսաւք և ոչ
աւրինակաւք՝ ձեացուցանելով առաջի լուսաւոր մտաց
նորա զ՚ի սկզբանէ լինելութիւն ամենայն արարածոց
իւրոց՝ որպէս երբեմն սքանչելատեսիլ մարգարէին
Եզեկիէլի ձեացուցանէր, ձողաչափելով զշինուածս
տաճարին և զտեղի փառաց արքունական աթոռոյն և
զօծումն սրբալոյս իւրով սքանչելահրաշ քաղաքին, —

այսպէս ըստ այսմ սարասի և առաջին խորհրդագրած տեսանողին ասէր. «Տես ջիր, արասցես զամեայն ըստ օրինակին, որ ցուցաւ քեզ ՚ի լէրինն», — իսկ նա՛ իմաստնացեալ հոգւովն՝ յապացոյց երկնի և երկրի տպաւորեաց զկազմուած խորանին խորհրդական և քահանայապետական զգեստուն սրբական. և այսուքիկ ՚ի տեսիլ աչաց տեսողաց: Իսկ ՚ի լուսաւորութիւն մտաց բանականաց զրոշմեաց զբով զպատմութիւնս արաւրածոց, զորս ետես իմանալի աչաւք, բայց հակիրճ և համառօտ և ոչ բազմաբան: Այլ և բազում գերծեալ փրթաւ ՚ի մտաց նորա՛ որպէս վասն հրեշտակաց և ջրոց և վերին Արուսազեմի ինչ ոչ ճառեաց, և զանկունն գրախտին ոչ ՚ի կարգադրութիւն աւուրցն յայտ արար, այլ յետոյ իմն պատմեաց: Սպայպէս և զպատմութիւն դարուցն առաջնոց և անցիցն անցելոց հարևանցի իմն պատմէ, զբուն ազգին զո՞՞՞ կարգաւ բերելով և զայլ երկուց որդւոցն՝ Նոյի սկսանելով, եթող անկատար:

Իսկ ՚ի կազմել զխորանն կարաւտացան ճարտարաց ևս և նիւթից ուստի Հոգին Սուրբ ելից զՆեսէլիէլ և զԱղիաբ յարուեստս նկարակերտութեան, և զժողովուրդն յորդորեաց ՚ի պողաբերութիւն տարազու նիւթոյն: Նոյն Հոգին սբ՛ աստուած կատարեալ կացցէ և այժմ ընդ աջմէ գործակից գործոյս և կատարիչ կամաց խորհրդոյս՝ լոյս արփիափայլ ծագելով մտացս մթացելոյ. ճարտարապետն աշխարհաց ճարտարացուսցէ զհոգի իմ հրաշալի հոգմովն, որ ելից զվերնաւ տունն, և հրահոսան ճառագայթիւք ճարտարացուսցէ զտեսութիւն հոգւոյ իմոյ՝ առնելով զիս արուեստագէտ դաստաքար՝ որպէս և անդ զՆեսէլիէլ, այլև դպիր բազմիմաստ իբրև զԱզր Սաղաթիէլ — կրկնազիր դպիր աւրինաց և մարգարէից, տալով նիւթ իմաստից

ի սատարութիւն ինձ զժամանակագիր մատենանս առաջնոց՝ և յօրինել սոփերս սրբականս ՚ի փառս Սրբոյն Ա՛մ :

Արդ թէպէտ յօժարութիւն սրտիս ստիպէ զիս ՚ի մի բաւանդակել զամենայն պատմութիւնս և զպատճառս իւրեանց, սակայն կասեալ գտանիմ՝ յանվարժութիւնս իմ հայելով, ևս և յանչափութիւն գրելոցն : Օ՛ր թէ որ ընդ Աստուծոյ խաւսէր՝ Ս՛ովսէս, զբազում պատմութեամբք զանց առնէր. և որ սիրտ և կամք Տեառն անուանէր՝ Քաւիթ, զինքն և զամենայն մարդ սուտ ասէր. և աստուածիմաստն Սոզումն, որ հինգ հազար առակս խաւսէր, զոր ինչ առոտն կայր ոչ նշմարէր. և Աղէքսանդր որ իմաստութեամբ և արիութեամբ աշխարհի տիրէր՝ ՚ի կնոջէ միջէ ՚ի կալանս ըմբռնէր. և Արիստոտէլ, որ ՚ի ներշնչականսն ճեմէր՝ յԱւրսպիոսէ յաղթեալ գտանէր. և Պապէաս Պրտղոմեանց, որ զբնակութիւնս մարդկան չափէր՝ զբազում տեղօք զանց առնէր. և Պաւղոս, որ Քրիստոսիւն խաւսէր՝ զանձն իւր ոչ իմանայր և փոքր ՚ի շատէ մարգարէանայր. — ապա զի՛նչ պարտ է ասել յաղագս մեղաւք մակարդեալ մտացս անկարութեան, որ ոչ ՚ի տեսականսն տարժանեցայ և ոչ զգործնականսն գործասիրեցի. այլ փոխանակ փութոյ փառաց նորա փուշս զիզեցի լուցկի լրման գեհէնի : Իսկ զայս իրակերտութիւնս, զոր սկսայ յուսով Ա՛մ՝ ոչ յաղագս յիշատակի ինչ բարեաց յաստուածայինսն կամ ՚ի մարդկայինսն, այլ զմիտս իմ մարդելով ՚ի գործս և ՚ի տեսութիւնս գրաւորական վերժանութեանց, թերևս փոքր ինչ արգելցի ՚ի ցնդաննէ երկրաքարշական ցնորմանց : — Արդ օ՛ն առեալ յօգնականութիւն ոգւոյս զօժանդակութիւն Հոգւոյն Սբոյ և զբարեխօսութիւն սուրբ Աստուածածին և

զբարեմասնութիւն ամենայն սրբոց՝ սկսեալ յԱստուծոյ,
 յԱստուած աւարտեսցուք զբանս՝ ՚ի փառօ և ՚ի դօ-
 վութիւն Տանին Աստուծոյ:

Հայր սուրբ Աճ.

Թագաւորքն.

Լղենդիարք.

Վեստիտորայք.

Կենդիտորայք.

Պրոքսետորայք.

Լսկապիտորայք.

Սորատորայք.

Նոքողարք.

Իեկիանունք.

Կիւռսորքն.

Որդի սուրբ Աճ.

Հայրապետքն.

Կաթուղիկոս.

Ըրքեպիսկոպոս.

Սեարապօլիա.

Լպիսկոպոսք.

Քաջանայք.

Սարկաւազ.

Վպիր որ է կէս սարկաւազ.

Վրակարդայ.

Սաղմոսասաց.

Հոգի սուրբ Աճ.

Ինք երիցունքն.

Ըթոս՝ փանուէլ.

Քերորէք՝ Աղոնիէլ.

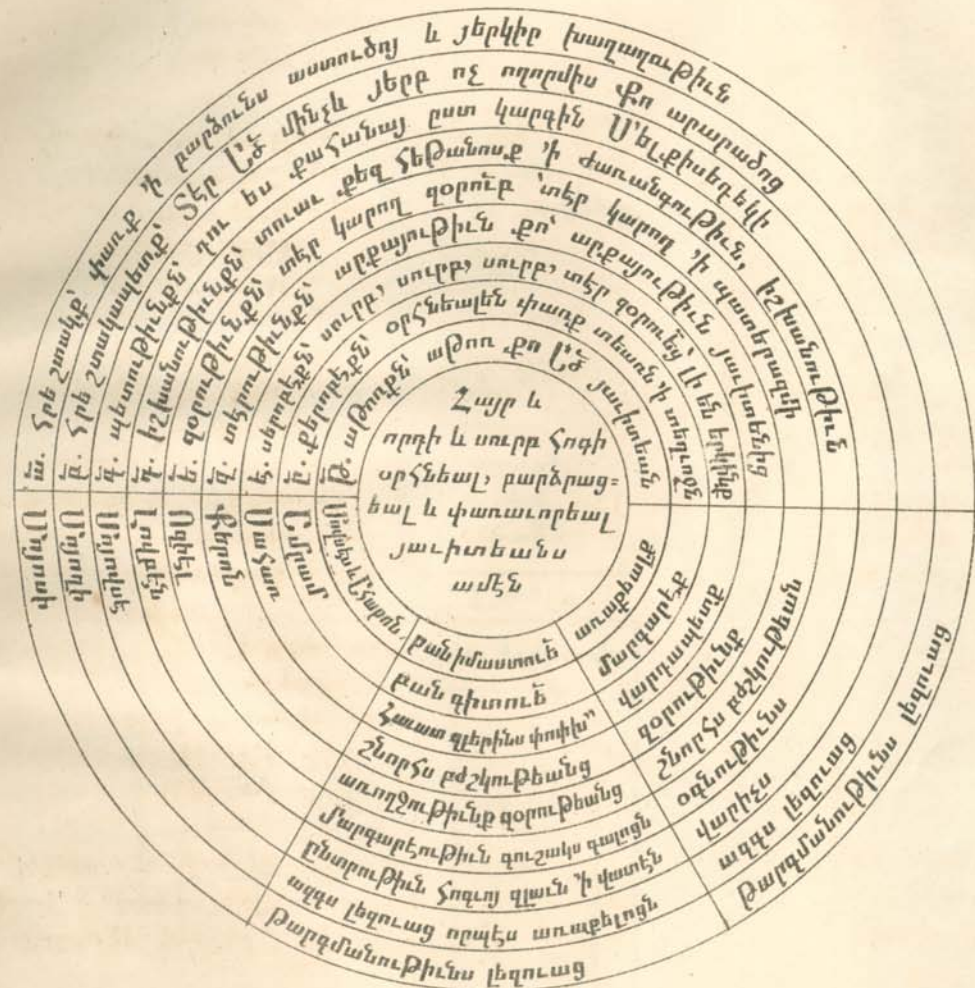
Սերորէք՝ Իարքիէլ.

Տէրութիւնք՝ Պաչուէլ Պետուի՝ Հոսփայէլ.

Օօրութիւնք՝ Ոտիէլ. Հրեշտակապետ՝ Վարրիէլ.

Իշխանութիւնք՝ Անայէլ. Հրեշտակ՝ Սիքայէլ.

(Сюда относится рисунокъ 1-й.)

Անուանք պարսպաց
վերին Արուսողէմի.

Ազգք որ գրեալ
կան ՚ի նմա.

Անուանք ականց
վակասին.

ա.	Յասպիս.	Սարգիոն.	Բուրէն.
բ.	Շափիւղայ.	Տպաղիոն.	Շմաւոն.
գ.	Գոճաղմն.	Օմրուխտ.	Ղևի քահանայ.
դ.	Օմրուխտ.	Կայծն.	Յովղայ.
ե.	Լղեքնաքար.	Շափիւղայ.	Ղան.
զ.	Սարգիոն.	Յասպիս.	Նեփթաղիմ.
է.	Ոսկեակն.	Լիւզիրոն.	Ղազ.
թ.	Բիւրեղն.	Եկատ.	Եսէր.
ժ.	Տպաղիոն.	Եմաթիւստոս.	Խաքար.
ժա.	Ղահակն.	Ոսկեքար.	Օարողոն.
ժբ.	Յակինթն.	Բիւրեղ.	Յովսէփ.
ժգ.	Կարկեսան.	Ղունկն.	Բենիամին.

Լգեմ.

Ղրախոն.

Արևելք

Փիտոն.	Ղեհոն.	գեաք.	Տիգրիս.	Ափրատէս.
		ճառն կենաց Քրիստոս.		
		ճառն գիտուէ բարւոյ և չարի.		
Ամառն լեառն.	Առսնէայ լեառն.		Սորդուաց լեառն.	Կարին Տարոն.

Քրիստոս Աստուած ՚ի վերայ ամենեցուն օրհնեալ
յաւիտեան.

Այսանք տրտմութեան
հոգւոց մեղաւորաց.

Այսանք բնակութեան
հոգւոց արգարոց.

(Сюда относится рисунокъ 2-й.)

զերկրաւ, զծովովն, զօդովք պատեալ զհուրն
բարձրակայ հաստատութեան.

դառն դժողքն
անօրինաց, որ է
խաւարն արտաքին

գեհեանք ամբարշտաց
ուր որդն անմահ և
հուրն անշէջ.

Արեք կամարք երկնից անդադար պարագային՝ շուրջ
զչորեքին տարերքքս ՚ի վեր և ՚ի վայր միշտ: Հուր՝
ջերմ և ցամաք, սուր և անգայտ՝ անաւոր: Աւդ՝ խո-
նաւ և ջերմ, խիտ և շարժուն՝ նաւոր: Տուր՝ ցուրտ
և խոնաւ, բուդ և գէճ՝ պարզ: Արկիր՝ ցուրտ և ցա-
մաք, խիտ և չոր՝ թանձր:

Յերից երկնային կամարացն պարագայից շրջագային
և երեքին տարերքքս՝ հուր և աւդ և ջուր, որք առ-
նեն զբան նորա, սպասաւորք և պատկերք անքննու-
թեան և նախախնամութեան Աստուծոյ: Իսկ երկիր
հաստատեալ կայ ՚ի մէջ սոցա՝ վեցեկի զնտիցս ՚ի
թոխս իբր զանդրին ՚ի Արետէ. և բանն Աստուծոյ
բարձեալ բերէ զբոլորն, երեք իրօք պատկեր ինքեան
առնելով զարարածս՝ անժանմանակութեամբ, անբաւու-
թեամբ և անտեղութեամբ. բայց քանակաւ և որակաւ
և փոփոխմամբն զատչին յարարչէն: Թէպէտ և բա-

զմաշխատ եղեալ մարդկայինս բնութիւն իմաստասիրել կամելով յաղագս Աստուծոյ և արարածոցս, սակայն վրիպեալ գտան ՚ի ճշմարիտն գիտութենէ, զոր ինչ ասացին աստուածաբանքն եկեղեցւոյ և ճարտասանքն համալսարանին վասն անեղ և անմահ էութեանն Ա՛յ, կամ վասն հրեշտակական բարեկարգ յարմարութեանց, կամ յաղագս ընթացից ներշնչական լուսաւորացդ. կամ վասն ծովածին կենդանեացդ, օդականաց և լողականաց. կամ վասն ժբ սեռից հողմոց և բերմանց նսցա, կամ վասն երկրաչափութեան և հրաշիցն, որ ՚ի սմա. կամ վասն բուսոց հողոց և զանազան սերմանց, որ ՚ի սմա. կամ վասն բարուց գազանաց և ամենայն չորքոտանեաց և սողնոց, որ ՚ի սմա. կամ վասն կարծրական քարանցն և հրահալական նիւթոց. և գլխովին իսկ յաղագս բնութեան և կազմութեան մարդոցս, և անուանէ շրջմանց ժամանակացս և տարափոխ յեղանակացս, ևս և մեկնութիւն գրոց հոգեմատենից. զոր և պարզաբար իսկ ասացից, — զի զոր ինչ ասաց և ասէ մարդ՝ ընդ կարծեօք է և ոչ հաստատութեամբ: Օայսոցիկ գիտութիւն բացայայտէ Սրդին Աստուծոյ ՚ի յարութեան մերում և յարքայութեան իւրում, յորժամ մատուակէ սիրելեացն իւրոց բաժակաւն իմաստութեան և վերահասու առնէ անհասանելեացս այսոցիկ. յորժամ սերմանեալքս տկարութեամբ՝ յառնեմք զօրութեամբ և յառաջին անեղծութիւնն գամք:

ՅԱՂԱԳՍ ՎԵՑՕՐԵԼՅ ԵՐԵՐՉՈՒԹԵԼՆԵՆ ԼՍՏՈՒԾՈՅ.

Միաշաբաթ կամ կիւրակէ: — Ի սկզբանէ արօր
Լստուած զերկինն հրեղէն և ՚ի նմա հրաշակերտեաց
զհրեշտակս տամնեակ դասուք և պատուով զանազա-
նեալս և յանբաւ բիւրս աճեցեալս, զոլով նոցա
հուր անկիզելի և լոյս թափանցական և աւդ առանց
սողման. որոց անուն էութեանն և թիւք որքանու-
թեան և փառք բնութեան և չափք իմաստութեան
անհաս մնան ՚ի մէնջ: Լրար և զլոյսն խզում ՚ի
հրեղէն արփւոյն, այլ և զհուր և զաւդ, զջուր և
զերկիր:

Երկուշաբաթի: — Լրար Լստուած յերկրորդ
աւուրն զհաստատութիւնն՝ մեղմ՝ և թաղուն բնու-
թիւն, հինգերորդ էութիւն, և ափաջափ արարեալ
զամենայն ջուրս՝ զկէսն կամար յօրինեաց ՚ի վերոյ
հաստատութեանն, զի արգելցէ զանշէջ տոչորումն
վերին արփւոյն, և զկէսն եթող ՚ի պէտս աշխարհի:
Շինեաց և յայսմ աւուր զվերինն Երուսաղէմ՝ ժողո-
վարան անդրանկաց կատարելոց՝ երկոտասան պարսպօք
պատեալ և երկոտասան դրամբք միափերթ մարգա-
րտօք յօրինեալ: Խսկ գնացք գետոյն և ծառք ՚ի
տարին երկոտասան անգամ պտղաբերեալք*): —
Լոյս է հեզոյն ժառանգութիւն:

*) Въ Р. прибавлено — երկու անգամ և.

Երեքշաբթի: — Արար Աստուած արոհիլ ջրոց յերրորդ աւուրն յեզերս աշխարհի և ՚ի գոգս նորա. և սահմանեաց զաղբերս և զգետս մշտազնացս. իսկ զերեսս երկրի կանաչագեղ զարդարեաց բուսովք, որոց սկիզբն բորբոս հողոյն է, և կատարումն՝ սերմն իւր ՚ի նմին: Իսկ զծառս բխեցոյց յերկրէ զանպտուղսն ՚ի բոյնս հաւուց, և զպտղաբերսն՝ ՚ի կեր կենդանեաց. որոց սկիզբն մամուռն մօտ ՚ի բոյսս, և կատարումն՝ արմաւենիք մերձ ՚ի կենդանիս, յորս է արու և էգ: Տնկեաց զգրախտն Ադեմ ընդ արևելս՝ անթառամ պտղօք և անթափ տերևօք, բարձր յերկրէ լուսնին չափ՝ որպէս վերինն Արուսաղէմ ՚ի դրախտէն արեգական չափ:

Չորեքշաբթի: Իսկ ՚ի չորրորդ աւուրն զլոյսն առաջին անմարմին բաժանեաց յերիս մասունս. — ՚ի սկզբան աւուրն զարեգակն ջերմ և չոր և անուազնաց, իսկ յերեկունն զլուսինն լի անթերի՝ գոզար և կակուղ, նաև զջառս աստեղաց ցրուեաց ՚ի վերայ աւոցոց ցուրտ բնութեամբ: Արագեաց զերկոտասան կենդանակերպս անմոլարս՝ օրինակս ապաղայ դարուն և զգնացս եօթն մոլորակացն, որք տիպ են այժմեան յախտենիս. որք և յընթացս իւրեանց ազդումն տան մտաց մարդկան զլինելոցսն: Այսօր սկսաւ ժամանակ արեգակամբ չափիլ: Այն աշխարհիս անբնակ է մարդկան, զի յորրտս հիւսիսոյ վեց ամիսն լոյս է և վեցն խաւար. և ՚ի հարաւ հանապաղ միաչափ լինի օրն և գիշերն: Աւ երկրաչափքն քառասուն օրադնաց ասացին զայրեցեալ գօտին անշէն, և յայն կոյս մարդաբնակ զկիսնբայ աշխարհն. իսկ այժմ յինն բաժնէ աշխարհիս՝ եօթն քրիստոնեայք են՝ վաթսուն և ութ ազգք, և երկու բաժինն՝ ոչ, չորք ազգ: Աուսինն ՚ի թոփչս երթայ և աստեղքն թուպտալով:

Հինգշաբթի : — Հրաշագործեաց Մատուած ՚ի հինգերորդ աւուր ՚ի ջրոց բխեալ զհազար արգաս շնչաւորս. վեցհարիւր արգաք լողան ՚ի ջուրս թագաւորաւն իւրեանց լիաթանիւ. և չորք հարիւր (թեւարուսեալ) թռեան յօդս՝ խիլայեալք զանազան փետրովք :

Այսօր եղև անկումն Ստանայի յերկնից :

Ուրբաթ, — Արար Մատուած ՚ի վեցերորդին զգազանս և զանասունս և զսողունս, ստեղծ զԱդամ ձեռօք երեսնամեայ և զԱւայ երեք ժամաւ յետոյ՝ կամ հինգ*) աւուրքք. ևս և զծառս գեղեցիկս, և զարծիւն և զառիւծն և զեղն առաջի աչաց Ադամայ : Այդ զմարդն ՚ի զրախտին յետ քառասուն և երկու աւուր և հրամայեաց զնել անուանս ամենայն կենդանեաց և իշխել ամենայնի թագաւորաբար, և չուտել ՚ի ծառոյն գիտութեան բարւոյ և չարի : Մտացին բնախօսքն, թէ ժպակ և ծծումբ խառնեալ կայ ՚ի հօզն, և յարեգական ջերմութենէ եռացեալ զոյանան ոսկի և արծաթ, պղինձ և երկաթ, կլայեկ և արծիճ, և ամենայն գոյնք ականց, և բոյսք համօրէն :

Շաբաթ : Յանգեաւ Մատուած յաւուրն եօթներորդի յամենայն գործոց իւրոց և սկսաւ նախախնամել զարարածս իւր. օրհնեաց զօրս զայս և ՚ի սմա սրբոց իւրոց հանգիստ և փառս պատրաստեաց, որ ցուցանէ թէ բնաւին ոչ հանգչի Մատուած ՚ի նախախնամելոյ՝ զի բառնայ զամբարիշտն յերկրէ :

Յայլում ուրբաթու յանցեան նախաստեղծքն և ելին ՚ի զրախտէն և անկան ՚ի Սելան կղզի : Աւ ընդ բուսանել փշոցն յաղազս անիծիցն՝ բուսան և ծաղիկք ՚ի պէտս բժշկութեան մարդկան : Իսկ քրով

*) Въ Моск. изд. վախճան և կենգ.

բէական սուրն՝ որ պահէր զգրատօն, շանթիքդ է՝ որ անկանի յերկնից յահ և յերկիւզ ամբարշտաց, և ջուրք ջերմկաց յանդնդային հրոյն են, որ ՚ի կատարածի տանջէ զմեղաւորս, և փառք սրբոյն՝ ՚ի վերին արփւոյն է: Անյայտ իմն է ժամանակն մարդոյն ՚ի գրատօն լինելոյ, մի՛ զի ընդ անմահս էր վիճակեալ, և զարձեալ, զի ոչ է ընդ արեգակամբ, որով իմանին ժամանակք: (Նայց ըստ (ի) վիպաբանութեան Աստեբեայ պարտիմք իմանալ, եթէ որչափ Քրիստոս յաշխարհի եկեաց՝ նոյնքան Ադամ ՚ի գրատօն. և որչափ Տէրն ՚ի խաչին՝ նա յետ մեղանացն յամեալ ՚ի գրատօն. և յորում ժամու էջ Տէրն ՚ի զերեզմանն՝ նա ընկեցաւ ՚ի գրատօն յերկիր: Իսկ զեղարգաւոր և աշտէաւոր սերովբէքն ընդ հեռանալն Ադամայ ՚ի գրատօն և նոքա վերացան: Աւ զհանդերձն մաշկեղէն ՚ի յօդոյ արար Աստուած գաղմատացի, և բնակեցոյց զԱդամ յանդիման գրատօն, որպէս զյանցաւորսն հանեն յեկեղեցւոյ ՚ի ժամ պատարագին, զի լայցեն զմեզս իւրեանց: Օայն միանգամ մեղաւ Ադամ Աստուծոյ, և զայլ ամենայն ժամանակս անմեղ յապաշխարութեան եկաց՝ որպէս Սողոմոն վկայէ:

Յայտհետէ հանդերձեալ եմք հանդիսացուցանել անուամբ զկարգս ընտրելոյն:

տ. Թագաւորք: Հայր սուրբ.

ժԼ	Աղամ.	ժԼ ջԼ.	վճի	Թարայ.	Յ. մե.
նչե	Սէթ.	ժե. ջե.		Աբրահամ.	Ճ. ճչե.
որե	Ենովս.	ճի. ջե.	վյիտ	Խահակ.	կ. ճձ.
չգե	Կայնան.	ճձ. ջճ.	վնիք	Յակովբ.	ձր. ճխե.
ջի	Մաղաղ		վնձ	Յուդայ.	խք.
	իէլ.	ճկե. պիլե.	վչիթ	Փարէս.	ծթ.
աճիք	Յարէդ.	ճկք. ջկք.	վչիէ	Եզրոն.	ծք.
ամձէ	Ենովբ.	ճկէ. յկե.	վոիդ	Արամ.	խէ.
ան	Մաթու		վոձ թ	Ամինագար.	խէ.
	սաղայ.	ճկէ. ջկթ.	վչիդ	Եպասոն.	խի.
առի	Պամէք.	ճձք. չիէ.	վչիք	Մաղմոն.	լե.
ամիւր	Եդ.	չ. ջճ.	վպիզ	Բոյոս.	ճք.
ամիւր	Սէմ.	ճ. ն.	վջչէ	Ուլբեթ.	ճւ.
պիչե	Արխա		տձէ	Յեսսէ.	ճլ.
	քսաթ.	ճլե. շլբ.	տձկե	Գալիթ.	խ.
սչե	Կայինան.	ճի. յիլե.	տձկթ	Սողմոն.	ժք. խ.
սոլբ	Մաղայ.	ճլ. շլի.	տձի	Բոբովամ.	ժէ.
սչիէ	Եբեր.	ճլի. շլե.	տձձթ	Աբիայ.	ք.
սջք	Փաղեկ.	ճլգ. յիլի.	տմլ	Ասայ.	խւ.
վլբ	Ռազաւ.	ճլե. յիլի.	տմձե	Յովսափաթ.	իե.
վճիւ	Սերուք.	ճլ. յլ.	տմկի	Յովրամ.	ք.
վճիդ	Եսքովբ.	ճլթ. ճիլք.	տմկի	Ռբողիայ.	ւ.

տմհն	Գոթողիայ.	է.	տոնի	Օրբաբաբէլ.	ծի.
տյժն	Յովաս.	իւ.	տոն	Աբիուդ.	իւե.
տյե	Ամեսիայ.	իթ.	տշի ե	Լղիակիւմ.	կ.
տյղբ	Ողիայ.	ծբ.	տչձէ	Ազովբ.	լթ.
տնբ	Յովաթամ.	ժի.	տպիի	Սաղովի.	լն.
տնիի	Աբաղ.	ժի.	տպծե	Աբին	լի.
տշբ	Լղեկիայ.	իթ.	տպձթ	Լղիուդ.	է.
տշի	Մանասէ	ծե.	տջժթ	Լղիազար	կբ.
տշծն	Ամուս	ժբ.	տջձբ	Մատթան.	լթ.
տշծի	Յովսիայ.	լն.	րի	Յակովբ.	կ.
տշկի	Յովաբաղ.	ի.	րձ	Յովսեփ.	իւն.
տշկթ	Սեղեկիայ.	ժն.	րձիլ		
տշձ	Սաղաթիէլ.	ծղ.			

բ. քահանայք: Որդի սուրբ.

Ազամ.	Լղիազար.	Աբիազար.
Աբէլ.	Փենէէզ.	Յոհաննէս.
Անովբ.	Յեսու.	Փենէէզ.
Եղ.	Աւաղին.	Աբիսայ.
Աբրահամ.	Ազարիայ.	Բոբի.
Սահակ.	Օարբի.	Ողիէլ.
Յակովբ.	Մարու.	Օարահիայ.
Մէլքիսեղեկ.	Ամարիայ.	Ամարիէլ.
Մովսէս.	Աբիտոբէլ.	Ամարիայ.
Ահարոն.	Փենէէզ.	Սամուէլ.
Եսբաթ.	Ամարիայ.	Աբիմէլբ.
Աբիուդ.	Հեղի.	Աբիազար.
Լղիազար.	Ոփնի.	Աբիտովբէլ.
Իզամար.	Փենէէզ.	Սաղովի.
Փենէէս.	Աբիրովբ.	Ազարիայ.

Սողոմ.	Ոնիայ.	Շ մաւռն.
Սովսիայ.	Եղեկիայ.	Հայր Յետու Սի.
Ելիկիայ.	Շ մաւռն.	րաքայն.
Սիրիայ.	Եմարիայ. Եզա.	Սենեղայոս.
Եզարիայ.	րիա. Եմորիա.	Յասոն.
Սաղովկ.	Եքիտոր.	Ղազարոս.
Եքիմեւէք.	Սաղով.	Յակիմոս.
Սաղովկ.	Սողովմ.	Յուդայ Սակարէ.
Սամիայ.	Եղեկիայ.	Սատաթիայ.
Սաղուկ.	Եզարիայ.	Դ. Սակաբայ.
Սզարիայ.	Քեղիկ.	Յովնադան.
Եհիմեւէք.	Ուրիայ.	Շ մաւռն.
Խողայ.	Սարրի.	Յոհաննէս.
Խաղաք.	Յովսեղեկ.	Հիւրկանոս.
Յետու.	Շիրիայ.	Երեստորուլոս.
Յիսուգաք.	Սովոնիայ.	Եղեքսանդրոս.
Եղիշէ.	Յետու.	Յիւրկանոս.
Սողովմ.	Յովակիմ.	Ենանիէլ.
Յովիդայ.	Եղիշէ.	Օաքարիայ.
Սանասէ.	Յովիդայ.	Շ մաւռն.
Եմովս.	Յովհաննէս.	Եննա.
Սզարիայ.	Յովիդայ.	Կայեափայ.
Ենանիայ.	Յոհաննէս.	Յս Քն Դ խաչին՝
Շ մաւռն.	Յովիդայ.	Ճլերորդ քահանայ.
Սերարի.	Սանասէ.	Յերոդէս աղուէս իմ.
Յովսապաք.	Ենդրիմաքոս.	Եզրիպաս. է.
Եզարիայ.	Ոնիայ.	Եզրիպաս.
Ինաղաւ.	Շ մաւռն.	Հերովդէ. իմ.
Ուրիայ.	Եղիազար.	Եստ բարձան թա.
Յոհաննէս.	Սանասէ.	զաւորք և քա.
Ենդրիմաքոս.	Ոնիայ.	հանայք Դ հրէ.
	Յովսեպոս.	իւ... Ճլմ.

Կ. մարգարէք: Հողի սուրբ.

Աղամ.	Լղիայ.	Ովսեէ.
Ենովս.	Լղիսէ.	Եմովս.
Ենոք.	Որղիք մարգա-	Միքիայ.
Ղամեք.	րէիցն՝ որք ՚ի	Յովէլ.
Եջ.	Բեթէլ և Յե-	Եբղիու.
Աբրահամ.	րիքով. ՃՃ ՚ի	Յուճան.
Յովսեփ.	յայրին.	Կառում.
Յոր.	Յեսու.	Եմբակում.
Մովսէս.	Ոզեէլ.	Սոփոնիայ.
Մարիամ.	Միքիայ.	Ենգէայ.
Դեբովրիայ.	Եզարիայ.	Օգաբարիայ.
Եննայ.	Յովնադար.	Մաղաքիայ.
Սամուէլ.	Ենանիայ.	Օգաբար.
Դաւիթ.	Եսայի.	Յովճաննէս.
Դադ.	Խողղիայ կին քա-	Սիմէոն.
Եսափ.	ճանայի.	Եննայ.
Եաթան.	Եբրայամունէ.	Լղիսարէթ.
Սաղովկ.	Երեմիայ.	Եստուածածին.
Եբիայ.	Բարուք.	Եզաբոս.
Սամայ.	Դանիէլ.	Կ՛ զստերքն Փի-
Էուդ.	Ենանիայ.	լիպպոսի.
Յովայ.	Եզարիայ.	Ենտիոքայ եկեալ
Յովէլ.	Միսաէլ.	մարգարէքն յԷլ
Եզարիայ.	Լզեկիէլ.	են. են և այլք
Ենանիայ.	Լզր.	բազումք.

դ. դատաւորք.

Յետու.	Աբիմէլէք. զ.	Սիմագար. իւ.
Պոթոնիէլ. իւ.	Թովղայ. իգ.	Հիդիւորդիքն. ի.
Ահովդ և Սամի.	Յայիր. բ.	Սամուէլ մարգա.
դար. ձ.	Յեփթայի. զ.	րէ. ժթ.
Պերթովրա և Բա.	Էսիբոն. է.	և Սաւուղ. իւ.
րակ. իւ.	Իլոն. է.	
Պերդէոն. իւ. ՛.	Օւարդոն. լ.	
որդի նորա.	Սամսոն քաջ. ի.	

է. Թաղաւորք Խորայէլի.

Յերերովամ. իբ.	Յէու քաջ. իբ.	Փակեէ. ի.
Նաբար. բ.	Յովաքազ. ժէ.	Ոյսեէ. թ. ՚ի ժա
Բայաս. իգ.	Յովաս. ժդ.	ամին Աքազու բա.
Ելայ. բ.	Յերերովամ. իսա.	րձան Թաղաւորքն.
Օւամբրի. էամիս.	Օւաքարիայ.	Խորայէլի.
Ամրի. ժբ.	դ ամիս.	ժթ են սոքա, որք
Աքայար. իբ.	Սելուժ. ին օր.	տիրեցին ամս մծ.
Ոքոզիայ. բ.	Սանայիմ. ժ.	
Յովրամ. ժբ.	Փակեէ. ժ.	

զ. նախահարք Յիսուսի Քրիստոսի ՚ի Ղուկասու
աւետարանէն.

Աստուած.	Յարեդ.	Արիաքսար.
Ադամ.	Ենովք.	Կայնան.
Սէթ.	Սաթուսաղայ.	Սաղայ.
Ենովս.	Ղամէք.	Եբեր.
Կայնան.	Նոյ.	Փաղէկ.
Սաղաղիէլ.	Սէմ.	Ռագաւ.

Սերուք.	Մեղծայ.	Յովսեփ.
Նաքովր.	Եղիակիմ.	Մեննա.
Թառայ.	Յովնամ.	Մատթէ.
Ըբրահամ.	Յովսէփ.	Մատթայ.
Սահակ.	Յուդայ.	Նանգէ.
Յակոբ.	Սիմէոն.	Լսղայ.
Յուդայ.	Պ և ի.	Նաւում.
Փարէս.	Մատթէ.	Ըմովս.
Լսրովմ.	Յովրամ.	Մատթա.
Ըոնեայ.	Եղիազար.	Յովսէփ.
Ըղմեայ.	Յեսու.	Յաննէ.
Ըրամ.	Ըրայ.	ՄԵԼՔայ.
Ըմինադար.	Ըլմովդար.	Պ և ի.
Նաստովն.	Կովսամ.	Մատթէ.
Սաղմոն.	Ըդդայ.	Հեղի.
Բոյոս.	ՄԵԼՔա.	Յակոբ.
Ովբէդ.	Ներայ.	Յովսէփ.
Յեսսէ.	Սաղաթիէլ.	Յիսուս Քրիստոս :
Ղաւիթ.	Օորաբարէլ.	Ութսուն են
Նաթան.	Բեսայ.	տոքա :
Մատթան.	Յովնամ.	
Մեննայ.	Յովդայ.	

է. իշխանք հայոց.

Յարեթ.	Ըմասիա.	Ըրբոկ.
Պամեր.	Պեղամ.	Օաւէն.
Թիրաս.	Հարմայ.	Փառնակ.
Թորգոմ.	Ըրամ.	Սուր.
Հայկ ան.	Ըրայ.	Հաւանակ.
Ըրամանեակ.	Ընուշաւան.	Վաշտակ.
Ըրմայիս.	Պարէտ.	Հայկակ.

Ամբակ.	Վստամ:	Ընծաք.
Առնակ.	Կար.	Պլակ.
Շաւաշ.	Պոակ.	Հորայ.
Նորայր.	Հրանտ.	Օարմայր:

Ը. Թագաւորք Հայոց.

Պերճ, յաւուրս	Նարու.	Առաւան.
Պաւթի.	Փառնաւազ.	Ներսէհ.
Արբոն.	Պաճոյճ.	Արմոզ.
Բազուկ.	Կռնակ.	Պազամ:
Հոյակ.	Փաւոս.	Վան.
Յուսակ.	Հայկակ.	Վահէ.
Կայսակ.	Երուանդ.	— զսա սպան Աղէ
Հսկայորդի.	Տիգրան.	քսանդր:
Պարոյր՝ Թագաւոր	Բար.	Յիսուէնիւնն էն
առաջին.	Տիրան.	տքա յազգէն
Հրաչեսյ.	Վահագն.	Հայկայ:

Թ. Արշակունիք Հայոց.

Վաղարշակ՝ Իբ.	Երուանդ՝ Ի.	սա հաւատաց ՚ի
Արշակ եղբայրն	Արտաշէս՝ Խն.	Քրիստոս.
Իւր՝ Իգ.	Արտաւազ՝ Ի օր.	Խոսրով՝ Թ.
Արտաշէս՝ Իե.	Տիրան՝ Խն.	Տիրան՝ Ժգ.
Տիգրան՝ Լգ.	Տիգրան՝ Խգ.	Արշակ՝ Է.
Արտաւազ՝ Իբ.	Վաղարշ՝ Խն.	պիղծն՝ Պապ՝ Է.
Արշամ՝ Ի. —	Խոսրով՝ Խբ —	Վարազդատ՝ Գ.
Քրիստոս ծնաւ.	զսա սպան Անակ.	Արշակ և Վա.
Աբգար. Էբ.	Անիշխան՝ Իէ ամ.	զարշակ՝ Գ.
Սանատրուկ՝ Է.	Տրդատ՝ Ժգ.	Խոսրով՝ Է.

Վրամշապուհ՝ իբ. Սոքա ին՝ են՝ Բարձան Արշա
 Շապուհ՝ է. Թագաւորեալք կուհիք,
 Արտաշիր՝ ք: — ամս շկն. Ղ Անիշխան՝ ժք ամ:

248

Ժ. իշխանք Հայոց.

Վարդան քաջ՝ եղաւ թուականն Սմբատ՝ ի:
 Ժէ. Հայոց: Ղ Եսեբեղուան այ
 Անիշխան՝ ք. Ղաւ իթ՝ է. րեցին նմ իշ.
 Սաքեսս՝ ի. Թէոդորոս՝ իէ. խանս:
 Վահան՝ լւ. Համազասպ՝ է. Աշոտ բազրատու.
 Վարդան՝ ք. Ղարիգոր՝ Ժ. նի՝ ժէ.
 Պարսիկք՝ ք. Ղերսեհ՝ ք: Սմբատ՝ իբ:
 Սեժէժ՝ է. — Աշոտ՝ ք. Աշոտ՝ ի.
 Ղ սորա աւուրս Ղերսեհ՝ ք. Սմբատ՝ էբ.

Ժա. Թագաւորք Հայոց յազգէն Բագրատունեաց.

Աշոտ թագաւոր՝ լի. Աշոտ՝ իէ. անուն պատուոյ
 Սմբատ խաչեալ՝ Սմբատ՝ ժք. սոցա:
 իք. Ղազիկ իթ. Բարձան թողաւ
 Ղազիկ արծրու. Յովաննէս՝ ի. ւորք Բագրաւ
 նի՝ է. Սմբատ՝ Ժ. տունեաց Ղ
 Աշոտ երկաթ՝ է. Ղազիկ՝ ք: — նւոյ և մնացին
 Աբաս՝ իդ. Ղահնշահ էր Ղ Սաճնաբերդ:

Ժբ. իշխանք Աիւլիկեցւոց.

Փիլարտոս. Վասիլն յաջողած. Թորոս.
 Ռուբէն սասնցի. Թորոս. Ստեփանէ.
 Աստանդին. Ղ ևոն. Սէհ.

Թորոս. շեթում՝ ժէ: գաւորք, իշ-
 Լևոն արքայ խն. Միանգամայն 129 խանք և թա-
 Փիլիկն փռանկ՝ ք. իշխանք և թա- գաւորք՝ երեք
 շեթում՝ խթ. գաւորք, իշ- կրկին:
 Լևոն՝ ժք. խանք և թա-

ժք. Թագաւորք Արուսաղէսի Փռանկք.

Կանգօրի. Տանկրէ. Ամրի.
 Մայմուն. Պաղտոյն. Պաղտոյն:
 Այսքան սոքա:

ժք. կաթողիկոսք Հայոց.

Յետ երեքհարիւր և եօ տէր Գիւտ՝ ժէ.
 Թն ամաց ծննդեան տէր Յոհան մանդակու-
 Քրիստոսի նստաւ կա նեցի՝ ժք.
 Թողիկոս Առուսաւորիչն տէր Բաբկէն՝ Ե.
 Գրիգորիոս՝ ամս ի տէր Սամուէլ՝ Ե.
 սուրբն Արիստակէս՝ Է. տէր Մուշէ՝ Ը.
 սուրբն Վրդանէս՝ ժէ. տէր Սահակ՝ Ե.
 սուրբ Յուսիկ զ. տէր Քրիստափոր՝ Ե.
 տէր Փառնեբսեհ՝ Ե. տէր Գևորգ՝ ք.
 սուրբ Ներսէս՝ իգ. տէր Ներսէս՝ թ.
 տէր Շահակ՝ զ. *) տէր Յովաննէս՝ ժէ.
 տէր Օւալէն՝ զ. տէր Սովսէս՝ Է: —
 տէր Ասպուրակէս՝ Ե. Աստ հայ թուականն Ե.
 սուրբն Սահակ՝ ծա. գաւ:
 տէր Յովսէփ՝ ք. Տէր Աբրահամ՝ իգ.

*) Մ. Ի. Չոսեակ.

տէր Յոհան՝ իղ.
 տէր Կոմիտաս՝ Ը.
 տէր Քրիստոսփոր՝ ք.
 տէր Լղր՝ Ժ.
 տէր Կերսէս՝ ի.
 տէր Ընաստաս՝ զ.
 տէր Խարայէլ՝ զ.
 տէր Սահակ՝ իգ.
 տէր Լղիա՝ ժղ.
 տէր Յոհան օձնեցի՝ ժւ.
 տէր Գաւիթ՝ ժգ.
 տէր Տրդատ՝ գ.
 տէր Սիոն՝ Ը.
 տէր Եսայի՝ ժգ.
 տէր Ստեփաննոս՝ ւ.
 տէր Յակոբ՝ ւ.
 տէր Սողոմոն՝ ա.
 տէր Գէորգ՝ գ.
 տէր Յովսէփ՝ ժւ.
 տէր Գաւիթ՝ իէ.
 տէր Յոհաննէս՝ իք.
 տէր Օւքարիա՝ իք.
 տէր Գէորգ՝ իք.
 տէր Մաշտոց՝ Ը ամիս.
 տէր Յոհաննէս՝ իը.
 տէր Ստեփաննոս՝ ւ.
 տէր Թէոդորոս՝ ժւ.
 տիր Լղիսէ՝ է.
 տէր Ընանիա՝ իք.
 տէր Վահան՝ ւ.
 տէր Ստեփան՝ ք. —
 անիշխան՝ ւ.

տէր Խաչիկ՝ իւ.
 տէր Սարգիս՝ իգ.
 տէր Պետրոս՝ ԼԹ: —
 Օսա տարան յոյնք ՚ի
 Հոռոմն. և անտի և այսր
 անդ են կաթողիկոսքն:
 Տէր Խաչիկ՝ ք.
 անիշխան՝ Ե ամ:
 տէր Գրիգորիս՝ ժէ.
 սա է վկայասէրն ՚ի Օսա
 Ֆեդաւ ՚ի ձեռն Գազկայ
 Թագաւորին:
 Տէր Բարսեղ՝ Լւ.
 տէր Գրիգոր՝ ծգ.
 սա է առ զՀոռոմկայն:
 Տէր Կերսէս՝ է.
 տէր Գրիգոր՝ իք.
 տէր Գրիգոր՝ ւ.
 տէր Գրիգոր Ապիրատ՝ է.
 տէր Յոհաննէս՝ ժը.
 տէր Կոստանդին՝ խղ.
 տէր Յակոբ՝ ժթ.
 տէր Կոստանդին Եօթանա
 սներորդերորդ կաթողի
 կոս նստի ՚ի չէլթ Թուին.
 իսկ ՚ի չէթ Թուին.
 տէր Ստեփան՝ ք ամ.
 առ սովաւ Մարցին էառ
 զՀոռոմկայն և զսա գերի
 տարաւ: Տէր Գրիգոր
 անաւարդեցին նստաւ ՚ի
 չէլթ Թուին:

ԺԵ. Իշխանք Վրաց.

Հայկն և Եօթն	Լեկան.	Ուփլոս.
Եղբարք Խւր.	Հերոս.	Լիբրիտոն.
Քարթլոս.	Կովկաս.	Լզոն:
Բարդոս.	Լգրիս.	Լստ Լղե. քսանգր:
Մովկան.	Մծխիթա.	

ԺԶ. Թագաւորք Վրաց.

Փառնաւագ՝ ա	Միհրդատ.	Սուրմակ.
ուջին Թագա	Լգմի.	Ջուանշէր.
ւոր.	Համաղասպ.	Վախթանկ. —
Սուրմակ.	Վրոյ.	սա ՎՏիխիա շի
Մրվան.	Վաչէ.	նեաց:
Փառնաջում.	Լսպագուր.	Պաչէ.
Լբբակ.	Միհրան. —	Գուրգասլան.
Լրտակ.	սա հաւատաց ՚ի	Փարսման.
Բարտոն.	Քրիստոս Կու	Փարսման.
Մրվան.	նեայ քարոզու	Բակուր.
Լբբակ.	Թեամբ.	Քասրէապրսպ.
Լնդրիկ.	Բահքար.	Գորամ.
Քրիստոս ծնաւ:	Միրդատ.	Ստեփանոս.
Բարտոն և Քար	Վարդաբաքար.	Լտրնէրսեհ.
Թամ.	Տրգատ.	Ստեփանոս.
Լգուկ.	Փարսման.	Լրջիլ և Միհր.
Լգմայէլ.	Միրդատ.	Ջուանբեր.
Համաղասպ.	Վարջիլ.	Լշոտ.
Պերուկ.	Միրդատ.	Պաւիթ.
Փարսման.	Վարդաբաքար.	Գուրգի.

Լ և ոն.	Պաւ ի թ.	Պաւ ի թ մե ծ.
Պե մե տրէ.	Պուրզի.	Պե մե տրէ սպա
Թե տոբոս.	Թամար.	նեալ: — Տի ի շ
Պուրզէն Տագրա	Լ աշայ.	խանք և թագա
տունի.	Պորզի.	ւորք:
Տագարատ.	Տ ու սուգան.	Պաւ ի թ.
Պուրզի.	Պաւ ի թ փոքր.	Վ ան թանկ.

ժէ. եպիսկոպոսք Վրաց.

Տէր Յոհան.	տէր Պետրոս.	տէր Սիմէոն.
տէր Յակոբ.	տէր Սամուէլ.	տէր Սամուէլ.
տէր Յոր.	տէր Թափե ջան.	տէր Տարթուղի
տէր Լղիայ.	տէր Չիմազ.	մէոս.
տէր Յունան.	տէր Աբաս կաթո	տէր Յոհաննէս.
տէր Պրիգոր.	ղիկոս.	տէր Տարեւաս.
տէր Տարսեղ.	տէր Լաթայ. Կիւ	տէր Թափօր:
տէր Մուշիգ.	րիոն պիղծ.	Օւյսս չափս գտաք
տէր Միքայէլ.	տէր Մակար	յօրինակս:

ժԸ. Թագաւորք Աղուանից.

Առան.	Արմայէլ.	Ստեփանոս.
Ուռնայր.	Վարդ.	Վարազ Տրդատ.
Վաչագան՝ որ յի ե	Վարդան.	Ստեփանոս.
եկեղեցի շինեաց.	Վարդ.	Ատրնեբսեհ.
Վաչէ.	Վարազման.	Պրիգոր.
Յուսազան.	Վարսզ Պրիգոր.	Սեւադայ.
Միրհսււան.	Ջուան շէր քաջ	Պրիգոր.
Սատոյ.	Վարազ Տրդատ.	Սեադայ.
Ասայ.	Վարդան.	Յովաննէս Թսի:
Լավաղէն.	Ներսէս.	Օւյսս չափ գտաք
Միհր.	Պաղիկ.	երեսուն թուով:

ԺԹ. Կաթողիկոսք Աղուանից.

Սուրբն Լղիշայ, տէր Օ, աքարիա՝ տէր Սողոմոն՝ ք.
 սուրբ Գրիգորիս, ԺԵ. տէր Յոհաննէս՝ իԵ.
 տէր Շ, ուփհաղի, տէր Յոհան՝ իԿ, տէր Սովսէս՝ ւ.
 շայ, տէր Ուխտանէս՝ տէր Գաւիթ՝ իԸ.
 տէր Մատթէոս, ԺԶ. տէր Յովսէփ՝ Թ.
 տէր Սահակ, տէր Լղիաղար՝ զ, տէր Սամուէլ՝ ԺԴ.
 տէր Սովսէս, տէր Ներսէս՝ ԺԿ, տէր Յուենան՝ ք.
 տէր Պանդ, տէր Որմէոն՝ իւ, տէր Սիմէոն՝ իւ.
 տէր, Ղազար, տէր ՍիքայէլԼԵ, տէր Գաւիթ՝ Է.
 տէր Գրիգորիս, տէր Լնաստան՝ զ, տէր Սահակ՝ ԺԸ.
 տէր Օ, աքարիա, տէր Յովսէփ՝ ԺԹ, տէր Գազիկ՝ ԺԳ.
 տէր Գաւիթ, տէր Գաւիթ՝ դ, տէր Գաւիթ՝ դ.
 տէր Յոհան, տէր Գաւիթ՝ Թ, տէր Պետրոս՝ ԺԸ.
 տէր Երեմեայ, տէր Մատթոս, տէր Սովսէս՝ զ:—
 տէր Լբաս, աստ տէր Սովսէս՝ ք, Այս չափս գտեալ
 եղաւ հայ թուաւ տէր Լհարոն՝ ք, է յօրինակաց,
 կան: տէր Սողոմոն՝ ւ, խե են սոքա:
 տէր Վիլրոյ՝ ԼԳ, տէր Թէոդորոս՝ զ.

Ի. կայսերք որք թագաւորեցին ՚ի ճձի ոլումպիաղին.

Գայիոս ամս Ե. Տիտոս՝ ք, Լղիանոս՝ ւ.
 Լւգոստոս՝ ծԴ, Դեմետրիանոս՝ ԺԴ, Սիւերոս՝ ԺԸ.
 Ծնաւ Քրիստոս՝ Ներուաս՝ ւ, Լնտոնինոս՝ Է.
 Յիսուս: Տրայիանոս՝ ԺԹ, Սակրինոս՝ ւ.
 Տիրերիոս՝ իԿ, Լղրիանոս՝ իւ, Լնտոնինոս՝ զ.
 Գայիոս՝ զ, Լնտոնինոս՝ իԿ, Լղեքսանդրոս՝ ԺԴ.
 Կղոզիոս՝ ԺԵ, Լւրեղիանոս՝ Սաքսիմիանոս՝ զ.
 Ներոն՝ ԺԶ, ԺԹ, Գորգիանոս՝ զ.
 Վեսպասիանոս՝ Ժ, Կոմիտոս՝ ԺԴ, Փիլիպպոս՝ է: —

Հազար ամ Հոռ.	ոտմք թագաւո	Թէտրիլոս՝ ժէ.
մայ:	րեցին:	Միքայէլ՝ իղ.
Գաղոս՝ ւ.	Յուստիանոս՝ թ.	Վասիլ՝ իք.
Գաղոս՝ ք.	Յուստիանոս՝ լղ.	Լևոն՝ իղ.
Վաղերիանոս՝ ժէ.	Յուստիանոս՝ ժղ.	Աւէքս՝ զ.
Կղզիոս՝ ք.	Տիբեր՝ է.	Ռոմանոս՝ իք.
Արեղիանոս՝ զ.	Մօրիկ՝ ի.	Կոստանդին՝ ժղ.
Պրորոս՝ է.	Փոկաս՝ ք.	Ռոմանոս՝ զ.
Կարոս՝ ք.	Հերակլ՝ լւ.	Նիկիփոր՝ է.
Գիողղէտիանոս՝ ի.	Կոստանդին՝ զ.	Կիւռժան՝ զ.
Կոստանդիանոս՝ լղ.	Կոստանդին՝ իք.	Վասիլ՝ ծա.
Կոստանդին՝ իղ.	Կոստանդ՝ ժղ.	Կոստանդին՝ զ.
Յուլիանոս՝ ք.	Յուստիանոս՝ ժք.	Ռոմանոս՝ է.
Յորիանոս՝ ւ.	Լևոն՝ զ.	Միխայէլ՝ զ.
Վաղէնտիանոս և	Ամպարիմոս՝ զ.	Կիւռժան՝ ք.
Վաղէս՝ ժա.	Յուստիանէ՝ զ.	Միխայէլ՝ ժք.
Գրատիանոս՝ է.	Փիլիպպոս՝ զ.	Թոտոռն՝ զ.
Թէոդոս մեծ՝ իէ.	Թէոդոս՝ ւ.	Դուկիծ՝ ժ.
Արկաղէոս և Ռ	Արտեմ՝ ւ.	Գիուռժէն՝ է.
նորիոս՝ իղ.	Լեւոն՝ իղ.	Միխայէլ՝ ք.
Թէոդոս՝ լղ.	Կոստանդին՝ լէ.	Աւէքսան՝ էր.
Մարկիանոս՝ է.	Լևոն՝ է.	Կալուժան՝ զ.
Լևոն՝ ժէ. —	Կոստանդին՝ ժ.	Մանիլ՝ լէ.
Մինչ ՚ի սա կայ.	Նիկիփոր՝ թ.	Աւէքսան՝ իղ.
սերքն Ֆրան	Միքայէլ՝ զ.	Փիտիկն պիղծ:
կք էին. և	Լևոն՝ ք.	Օայս չափս գտի.
յետ սորա Հո.	Միքայէլ՝ թ.	ղէ թուով:

իւ. թագաւորք արշակունիք Պարսից.

Արշակ քաջ՝ լւ. Արշակ մեծ՝ ծղ. Արշանակ՝ է.
 Արտաշէս՝ իղ. Արշական՝ լւ. Արշէս՝ ի.

Արշաւիր՝ խնչ։ —	Դարեհ՝ է.	Վաղարշ՝ ծ.
Ծնաւ Յիսուս	Արշական՝ ժէ.	Արտաւան՝ լւ. —
Քրիստոս։	Արտաշէս՝ ի.	զսս սպան Ար.
Արտաշէս՝ լե.	Պերոզ՝ լի.	տաշիր պարսիկ։

իբ. (Սասանեանք).

Արտաշիր՝ խե.	Պերոզ՝ իբ.	Խոռեմ՝ ւ.
Շապուհ՝ ին.	Վաղարշ՝ զ.	Խոսրով՝ ւ.
Ներսէհ՝ թ.	Կաւատ՝ է.	Բոր և Օարմա
Որմիզզ՝ զ.	Շամասպ՝ բ.	նգուխտ քու
Շապուհ՝ հք.	Կաւատ՝ ժէ.	երբ՝ ւ.
Արտաշիր՝ զ.	Խոսրով՝ խը.	Յազկերտ՝ ժբ. —
Վասմ՝ ժա.	Որմիզզ՝ ժբ.	Օսս սպան Տա
Յազկերտ՝ ժ.	Խոսրով՝ լե.	ձիկն։
Վասմ՝ իւ.	Կաւատ՝ ւ.	Այսքան Պար
Յազկերտ՝ ժթ.	Արտաշիր՝ բ.	սից։

իգ. բռնակալք Տաճկաց.

Սահմատ փէյ	Նախչուան։	Սահագի՝ ժ.
զամպար սուտ	Սուլիման՝ ը.	Սուսէ՝ ւ.
ժբ.	Աւար՝ բ. —	Ահարոն՝ ին.
Ալթման՝ ժդ.	Սաղխաջ և զպա	Սահմատ զ.
Սաւիե՝ իբ.	տկերս եբարձ։	Սայմուն՝ իւ.
Իզիտ՝ զ.	Շամահեշմին՝	Աբուսահակ՝ բ.
Սրվան՝ ւ.	ժբ.	Ահարոն՝ զ.
Աբղմեղիք իւ.	Վլիթ՝ բ.	Տապիր՝ ժդ.
Վլիթ՝ թ. —	Սրվան՝ զ.	Սահմատ՝ ւ.
Սայրեաց զիշ	Ապտլահ՝ զ.	Ահմատ՝ զ.
խանս Հայոց ՚ի	Ազլա՝ իբ.	Աբգալայ՝ զ.։

Մահմետ՝ լիւ: — Զուկթուրքմանն աշխարհակալ:
Օ, սա սպան Սալ և ինքն նստաւ Տաճիկք նստան:

Ինչ. Սալչուկք.

Սալչուք.	Դաւութ.	Փալչաւան.
Մուսեփայղոյ.	Տուրրիլ.	Ելտիուղ աթաբէկ.
Դողլաբէկ՝ ժե.	Մասխութ.	Ճուվիղ սուլտան.
Ալփասլան.	Ասլան սուլտան.	Ալփասլան.
Մէլիքշահ.	Թուրրիլ քաջ.	Տուրրիլ.
Մահմուտ սուլ-	Ալփասլանն.	Մասութ: —
տան՝ ժե.	Բեքիարուխ.	Օ, սա սպան թա-
Բեքիարուխ ան.	Սալփար.	թարն և ինքն
Մահմուտ.	Էլլաղլի.	բռնակալեաց զա-
Մահմուտ.	Մահմուտ.	շխարհս:
Սանջար սուլտան.	Խլիճասլան.	

Ինչ. զանք թաթարաց.

Չանկղ զան.	Չաղատայ.	Արաբոբայ.
Հաւքոթայ.	Պատաղայն.	Պուպիլայ: ճե:
Տրլատայ.	Պիուկ զան.	
Հաւուեն.	Սանկու զան.	

Ինչ. Առաքեալք Քսի՛.

Պետրոս.	Անդրէաս.	Յակոբ.
Պողոս.	Յոհաննէս.	Փիլիպպոս.

Բարդուղիմէոս. Շմաւոն. Թոմաս.
Մատթէոս. Յուդայ Յակո Մատթիայ :
Յակոբոս Աւփեայ. Բեան.

իւ. ՏԻ աշակերտք.

Յակոբոս՝ տն եղ	Ապելիոս.	Մարկոս.
բայր.	Նարկեսոս.	Յոսատոս.
Յովսէփ.	Իւրողէոս.	Լրտեմոս.
Լդդէ.	Լգաբոս.	Կղեմաս.
Մարկոս.	Ռուփաս.	Ոնեսիփորոս.
Ղուկաս.	Փիլիպոն.	Տիւքիկոս.
Կղէոպատրոս.	Երմիս.	Կարպոս.
Ստեփաննոս նա	Պատրոբաս.	Լաիդոս.
խավկայ.	Երմաս.	Լըիստարքոս.
Փիլիպպոս.	Ղինոս.	Մկն.
Պրոքորոն.	Ղազոս.	Ղենաս.
Նիկինաւրա.	Փիլողոգէոս.	Փիլեմոն.
Տիմոնայ.	Լւղիմպաս.	Լըիստարքոս.
Պարմենայ.	Իւրովդէոս.	Պուդէոս.
Բառնաբաս.	Իասոն.	Տրոփիմոս.
Մարկոս.	Սոսիպատրոս.	Տիմոթէոս.
Շուդայ.	Տէրաիւղոս.	Սոսթենէս.
Սուղիանոս.	Երաստոս.	Բագարատ.
Կրիսկէս.	Կուարտոս.	Պապիաս.
Պենդոս.	Լպողոս.	Դիոնէսիոս.
Լնդրոնիկոս.	Կեփաս.	Յեռեթէոս.
Լմըղիկոս.	Սոսթենէս.	Լնանիայ.
Ռւրբանոս.	Տիւքիկոս.	Լղէքսանդր.
Ստաքոս.	Լպափրոդիտոս.	Ռուբայ. ՏԻ.
Լպելէոս.	Կեսար.	

իԸ. եպիսկոպոսք Արուսաղիմի.

Յակովբոս.	Մաքսիմոս.	Մաքսիմոս.
Շմաւոն.	Յուլիանոս.	Կիւրէղ.
Յոստոս.	Գայիոս.	Լկակ.
Օւաքէ.	Սիմաքոս.	Սևերիանոս.
Տուբիա.	Գայիոս.	Դամասոս.
Իենիամին.	Յուլիանոս.	Կիւրէղ.
Յոհան.	Լպիտոս.	Յոհաննէս.
Մաթէոս.	Վաղէս.	Պրուլիոս.
Փիլիպոս.	Դաքիանոս.	Պրովալիս.
Սինեկէս.	Նարկեսոս.	Յորճաղ.
Յոստոս.	Դիոս.	Թէոդոս.
Ղևի.	Ղերմանիոս.	Լնաստաս.
Լիբրէմ.	Գորգիոս.	Մետուրի.
Յովսէփ.	Նարկեսոս.	Սելոսի.
Յուդայ.ամ Զրէա.	Լղէքսանդրոս.	Վելիաս.
Եքէին:	Մղաբենոս.	Յովաննէս.
Նարկեսոս, Տե.	Հիմենոս.	Պետրոս.
Թանոս.	Օքերդայ.	Մակար.
Մկոս.	Հերմոն.	Լաստաթէոս, ՏԹ.
Կասիանոս.	Դապատոս.	
Պորլիոս.	Մակար.	

իԹ. պատրիարգք Լնտիոքայ.

Պետրոս.	Ուրիոն.	Փիլիպպոս.
Լուդիոս.	Թէոփիլէ.	Սարինոս.
Իգնատիէ.	Մաքսիմոս.	Բաբելաս.
Իրոն.	Սերապիէ.	Բաւիոս.
Կուռնելիս.	Լսկլիպ.	Դամեարիոս.

Պաւղոս Սամոսատացի.	Լիակ.	ԼԹանաս.
Դոմանոս.	Մարտորի.	Պէտրդ.
Տիմոթէոս.	Սէ Պետրոս.	Յովսեփ.
Կիւրէշ.	Մակեդոն.	Կիրակոս.
Տարանոս.	Մերուրի.	Դիոնէսիոս.
Բատալիոս.	Յուլիանոս.	Յոհանէս.
Փիլոկիոս.	Սփն.	Իզնատիոս.
Լաստաթի.	Ստեփանէ.	Դիոզոս.
Յովիոս.	Բելրոսոս.	Դիոնէսիոս.
Սալիս.	Փլարիէ.	Յոհան.
Ուբրոս.	Սարիակէ.	Վասիլոս.
Փլարիոս.	Պողէ.	Յոհանէս.
Ստեփաննոս.	Ուբոսիոս.	Յոհան.
Լէոն.	Լփրէմ.	Դիոնիսիոս.
Լազարսի.	Դամանի.	Լբրահամ.
Մելիտոս.	Սարդիս.	Յոհաննէս.
Թուլոս.	Պողէ.	ԼԹանաս.
Լելիանոս.	Պետրէ.	Յոհան.
Փլարիանոս.	Յովիանէ.	Վասիլոս.
Լաազր.	ԼԹանաս.	Լբրոն.
Պորփիոս.	Դիոզորոս.	Դիոնէսիոս.
Լղեքսանդր.	Սևերիանոս.	ԼԹանաս.
Յոհան.	Յուլիէ.	Յոհան.
Թէոզոս.	Լղիայ.	Դրիզոր.
Ուամանոս.	ԼԹանաս.	Յոհան.
Սաքսիմոս.	Յոհան.	ԼԹանաս.
	Իսահակ.	Միխէլ. — Ճ:

Է. պապքն ⁴ առվմայ.

Պետրոս.	Լնիկտաս.	Ուբոսոս.
Լինոս.	Կղեմ.	Լղեքսանդր.

Քսեստոս.	Ստեփանոս.	Կեղեստինոս.
Տալիսիորոս.	Քսեստոս.	Լևոն.
Սեղիանոս.	Դիոնէսիոս.	Գաղոս.
Փիոս.	Դիոնոս.	Իլարիոս.
Լնիկոոս.	Ուտոկոս.	Սերբիլիոս.
Սոտեր.	Գայիոս.	Լնաստաս.
Լապուրոս.	Մարկիլոս.	Սիմաքէ.
Կելէստիոս.	Լասերի.	Թորոնդ.
Լէթերոս.	Մելիոոս.	Որմիզգ.
Բեկտոր.	Սիդբիատրոս.	Յոհան.
Ուրբանոս.	Մարկոս.	Փելիքս.
Բուռնդիանոս.	Սիլիոս.	Բիքիլոս.
Լնտիոոս.	Դամասոս.	Լգապ.
Բաւիանոս.	Լնաստաս.	Սեղպեստրոս.
Կուռնելիոս.	Լնտոնիոս.	Պլակիոս.
Լուկիոս.	Օստինոս.	Մարտինոս. ծէ.

Ըա. պատրիարդք Լղէքսանդրի.

Պետրոս.	Իդիմոս.	Դէոսկորոս.
Մարկոս.	Դիոնէսի.	Պրոտէր.
Լկիոս.	Մաքսիմոս.	Տիմոթէոս.
Միլոս.	Թէոնաս.	Տիմոթ.
Գարտոնի.	Պետրոս վկայն.	Յոհաննէս.
Փրոուզի.	Լքիլաս.	Յոհան.
Յոստոս.	Լղէքսանդր.	Դէոսկորոս.
Ըմոն.	Լթանաս.	Տիմոթէոս.
Մարկիանոս.	Պետրոս.	Դիողոս.
Կալէրոս.	Ղուկիոս.	Պետրոս.
Լգրիպաս.	Տիմոթէոս.	Գայինէ.
Յուլիոս.	Թէոփիլոս.	Պողոս.
Գեմետրիոս.	Կիւրեղ մեծն.	Ղուկիլոս.

Ապողինարոս.	Բենիամին.	Կողմայ.
Թէոփոլէ.	Կաւրայ.	Յոհան.
Պետրէ.	Աբաթոն.	Մարկոս.
Յոհան.	Յոհան.	Յակոբ ։
Դամիանէ.	Շմաւոն.	Շմաւոն.
Անաստաս.	Սահակ.	Յովսէփ. կբ ։
Անդրոնիկոս.	Աղէքսանդր.	

Լբ. պատրիարդք Եփեսոսի և Կոստանդնուպօլսոյ.

Անդրէաս առաքեալ.	Պրորաս ։ —	Գնասոս.
Լատիոս.	Փոխեցան ՚ի կոնստանդնուպօլս.	Ակակիոս.
Տիմոթէոս.	Լիս.	Պլաբիտոս.
Պաւլիկարպոս.	Պողոս.	Սակեդոն.
Պուլիդ.	Սակեդոն.	Տիմոթ.
Սատահէ.	Եւսեբի.	Յոհան.
Դիոնիս.	Եւզոքսի.	Եպիփան.
Անդատէ.	Եւազր.	Անթիմոս.
Ալթորոս.	Դիմոփիլէ ածաբան.	Յոհան.
Փիլիպոս.	Եւքտարիոս.	Յոհաննէս.
Պողիկարպոս.	Նեքտարիոս.	Կիրիակէ.
Ուղիոս.	Ոսկեբերանն.	Սարգիս.
Լաւրանդիս.	Երեսիոս.	Մինաս.
Աղուբանոս.	Ետտիկոս.	Գերմանիոս.
Պրոտոնիկոս.	Սիսիանոս.	Ստեփաննոս.
Մարկոս.	Նեստոր.	Նուգոտոս.
Կիւրեղ.	Մաքսիմոս.	Բուրոս.
Կուռնելիոս.	Պրոկղ.	Պօլոս. ծղ.
Դիդոս.	Փլաբիոս.	
Դոմէտիէ.	Անատոլ.	

ԼԳ. գիրք հրէից ծածուկքն.

Աղամայ.

Ենովքայ. Սրբիւյ.

Իժն՝ Նահապետք.

Աղօթք Յովսեփայ.

Վերացունմն Մովսիսի.

Ելլադ. Մովգատ.

Սողոմոնի սաղմոսքն.

Եղիայի ծածուկքն.

Վանիէլի է տեսիլքն.

իո՛ղ ըստ նորոյ.

Մանկութիւնն Յիսուսի.

Թումայ աւետարան.

Յայտնութիւն Պետրոսի.

Շրջագահ Պօղի.

Կաթուղիկէ թուղթքն բա.

անարայ.

Յուդայի և թովմայի.

Սբ՛ն Աղեմայ.

Ե՛կե որ գիրք ընդոսնէլէ է.

Պործքն. Կանոնք առաքե.

լոցն.

Յոհաննու տեսիլն.

Խրատ Ա՛ծածնին առաքե.

լոցն.

Պիլքն դիոնէսիոսի.

Տիմոթեայ թուղթն.

Պիլքն Արիսապոսի.

Իանքն յուստոսի.

Քարոզ ուղղափառացն.

Թուղթն բառնարայ.

Օայս ես և Ա՛նանէ գրե.

ցաք ՚ի վիմի քաղաքին՝

ուր եկեղեցի օրհնեցաք:

ԼԴ. Կարգադրութիւնք գրոց սրբոց որք սառազարանեցան ՚ի Սարկավազ վարդապետէն և գրեցան յինէն ՚ի տէր Մխիթար Վարդապետէս պատմագրէ ՚ի մին տուփ յաւուրս ճ՛հ.

չորս ասեպորտիչք.

Յոհաննէս՝ յոյն լեզուաւ.

Մատթէոս՝ եբրայեցերէն.

Մարկոս՝ գաղմատերէն.

Պուկաս՝ Ասորի.

Պործք Առաքելոցն.

Կաթուղիկէքն.

Յակօբոս տն եղբայր.

Պետրոսի ք թուղթն.

ք թուղթն.

Յոհաննու ւն,
 ք. առ կիւրիա,
 ք. առ դայիոս,
 Յուզային, ւն,
 ընդ ուտումասէրն
 և թաղիայ,
 Յայտնութիւնն Յովհանն
 նու Աւետարանչի.
 Էր ընդ եղբարսն,
 Առ թեսաղիկ, ւն,
 առ նոսին, երկրորդ,
 առ կորնթացիսն, ւն,
 առ նոյն՝ երկրորդն,
 առ նոյն՝ երրորդն,
 առ հռովմայեցիսն,
 առ եբրայեցիսն,
 առ տիմոթէոս ւն,
 առ տիտոս կր՝,
 առ գաղատացի,
 առ եփեսացիս,
 առ փիլիմոն,
 առ կողոսացիսն,
 առ փիլիպեցիսն,
 առ տիմոթեայ, ք.
 Ինչ ըստ Բրտաւեանն
 ի զեմայ որպէս եփեմ.
 Հռովմայեցոցն,
 կորնթացի ւն,
 կորնթացի ք,
 կորնթացի ք,
 Վաղատացոցն,
 Լափեսացոցն,

Փիլիպեցոցն,
 կողոսացոցն,
 Թեսաղոնիկեցոցն ւն,
 Թեսաղոնիկ ք,
 Եբրայեցոցն,
 Տիմոթեայ ւն,
 Տիմոթեայ ք,
 Տիտոսին կրետացւոյ,
 Փիլիմոնին,
 Պաւթի փիլիսոփային Վա
 ըճրայուցէքն,
 Աղօթամատոյցն Սահակայ
 և ՍԵսրոբայ:
 Պատարագն սք Սանդա
 կունոյն,
 Ահա կատարեցան Նոր կտա
 կարանքն,
 Ե գիրք մովսիսի — Արա
 ըճքն, ԵԼքն, Վաթա
 ցւոցն, Թիւքն, երկ
 րորդ Օրէնքն:
 Յետու Նաւէն,
 Վատաւորք իսրայէլի,
 Հռութ, մովաբայ,
 Առաջին թագաւորութիւն,
 Երկրորդ թագաւորութիւն,
 Երրորդ թագաւորութիւն,
 Չորրորդ թագաւորութիւն,
 Առաջին մնացորդք,
 Երկրորդ մնացորդք,
 Առաջին եզրասն,
 Երկրորդ եզրասն,

Առաջին մակարէ.		Այլաբանուէց.	ւ՞
Երկրորդ մակարայեցի.		Առաջի որ ՚ի Լինէլու. զթ.	
Երրորդ մակարայեցի.		ք որ ՚ի Լինէլուէց. ձք.	
Չորրորդ մակարայեցի.		չ որ ՚ի Լինէլուէց. կք.	
Յովսէպոս՝ որէ Կայիափայ		չ երևեցանն.	ճկք.
քահանայապետ.		Ղիոնէսիոսի ե գիրք.	
Լնովքայ տեսիլն.		Երկնային քահանայապետ	
Կտակքն նախահարցն.		տուծեան.	ժե.
Ասենիթի աղօթքն.		Եկեղեցւոյ քահանայու	
Տուբիթն ւ.		թիւնն.	ժի.
Յուդիթն ւ.		Ածային անուանցն.	ժք.
Եսթերն ւ.		Խորհրդական Ածաբա	
Եզր. Սաղաթէլ.		նուծեանցըն.	ի.
Յորն. ք. թ. օր.		Թուղթքն.	ժք.
Երկոտասանքն.		Նիւսացիքն.	է.
Սաղմոսն Գաւթի — ճժ.		Բնութիւնն.	Լի.
Առակքն.	ի.	Կաղմութիւնն.	Լք.
Եսային.	ժի.	Կուսութիւնն.	Ի.
Երեմիայ.	ժք.	Վողովողն.	ք.
Եզեկիէլն.	իի.	Երգերգոցն.	ժի.
Գանիէլն.	ի.	Թ երանութիւնքն.	ք.
Մնացորդքն.	ի.	Հայրմերոր յերկ.	ի.
Վասն Երեմիայի բարիւրն.		Իմէջքրիստոսասիրացն. ւ.	
Մահ մարգարէիցն.	իի.	Ածաբանն.	չ գիրք.
Յեսու Սիրաք.	ժի.	Քն ծնեալն.	ժք.
Ահա կատարեցան հին		Յաղթեցայն.	ք.
կտակարանքն:		Առօրն.	ժե.
Նուրբքն.		Որք յեգիպտոսէն.	ժւ.
Փիւրն թ գիրք.		Բարսղի ի.	ի գիրք.
Նախախնամուի.	իւ.	Հյողացն.	յիւ.
Նահապետացն.	ւ.	ի. աւրէն.	թ.
Հետեցն.	ւ.	Կուսուէ.	ւ ճտ.

Լաւազրեայ.	բ. գիրք.	Պէտքն մովսիսի.
Կրօնաւորացն.	ԺԹ.	Յովհաննու մայրավանէ.
Ճաւորքն.	է.	ցւոյն գիրք՝ խրատվարքն.
Սահմանքն դաւթի.	իդ.	Հաւատոյ արմատն.
Պրոկղի՝ եղիադախաւսն.		Նոյեմակն.
և ամելախաւսի լուծմունքն.		Սեկնուիք Հին և. Նոր
Քերական.	մՅն.	կտակարանաց.
Հերմէսն.	ն.	Սք երբեմի.
Պորփիրն.	ծն.	Սք Լպիփանու.
Լրիստոտէլի.	է գիրք.	Ոսկերերանին.
Ժ ստորոգուիքն.		Կիւրեղ աղեքսանդր.
Պերիարմենասն.	ՅԺ.	Ղառասաց հայրապետացն
Լոաքինուէցն.	ն.	հանուրց և մասնա.
Լշխարհացն.	ն.	ւորաց:
Վերլուծուէցն.		Լհա կատարեցան Նուրբ
Լակքն դաւթի.		գիրքն:

ԼԵ. դարազլուխք.

Յարեդ.	ն.	անտի ՚ի հէ ամն Ովբեթայ
Նոյ այր.	ն.	ն ամ.
Սերուք.	վ.	անտի յԼի ամն Լքինայ
Յովբիդ.	ն.	ն ամ.
Լքին.	բ.	Լնտի ՚ի միթ թիւն Հայոց
Քն Լծ. Լի.		ն ամ.
Տէր Յովսէփ. ց.		Կայինանայ ճի ամն ոչէ
Հայ թիւն միթ.		յայս հաշիւս. զի առա.
Ղ. դամայ՝ մինչ ՚ի.		ջին կախարդնէ.
իւ ամն յարեդի ն ամ.		Քսի Լի ամն ոչէ յայս
անտի յի ամն նոյի ն ամ.		համարքս, զի Լծէ:
անտի ՚ի զի ամն Սերուքայ		
ն ամ.		

Լճ. Պատմագիրք ի սկզբանէ.

Մովսէս աստուածախօս.	Շապուհ բագրատունի.
Դաւիթ մարգարէ.	Լուսերի, որ ՚ի Հերակլն.
Սողոմոն իմաստուն.	Մովսէս աղուանից.
Սամուէլ և Կաթան.	Պ և սնդ երէց.
Յեսու.	Ռիտանէս եպիսկոպոս.
Ըզարիա.	Յովհաննէս կաթողիկոս.
Լըբեմիա մարգարէ.	Ստեփանոս ասողիկ վարդապետ.
Լզը.	Լւիսաակէս Լաստիվերտացի.
Յովսէպոս, որ է կայխափայ	✓ Յովհաննէս կողեռն վարդապետ.
Լըրոնոս.	Սաթէոս ուսայեցի վարդապետ.
Լուսերի.	✓ Լնտնիա վարդապետ.
Սոկրատ մեծ և փոքր.	Մխիթար քահանայ.
Ըփրիկանոս.	✓ Վահրամ տիգրանակերտացի.
Ընդրէաս իմաստասէր.	✓ Յոհաննէս Սարկաւազ վարդապետ.
Ըպիփան հայրապետ.	Սամուէլ քահանայ.
Գատիանոս.	✓ Մխիթար Պոշ վարդապետ.
Պ երուբնայ.	✓ Միխայէլ ասորոց պատրիարկ.
Մար Ըբաս կատինա.	✓ Վանական վարդապետ.
Ըզաթանդեղոս.	✓ Վարդան վարդապետ.
Օւնոր ասորի.	Կիրակոս վարդապետ և ես
Փոստոս Բիւզանդ.	Մխիթար վարդապետ
Պ ազար.	
Կերսէս.	
Սահակ.	
Կորիւն Սյակայ.	
Խոսրով.	
Թովմայ վարդապետ.	
Մովսէս խորենացի.	
Պ ազար փարպեցի.	
Լըղիշէ վարդապետ.	

Տնորհօք տեառն մերոյ յիսուսի քրիստոսի՝
կրկին ձեռնարկութիւն տէր միթար վարդա-
պետի ի փառս աստուծոյ.

Սկիզբն ժամանակաց ելքն Միամայ և Ալայի ՚ի
դրախտէն, որք յետ եօթանասուն ամի սզալոյն իւ-
րեանց՝ ապա անկան ՚ի կարգս անասնոց և ծնան
զկային և զԱլիմայ. քոյր նորա. և անտի՝ յետ երեսուն
ամաց ծնան զԱբէլ և զԱբելուհի, քանզի Ալայ երկուս
երկուս ծնանէր. և ծնաւ հնգետասան ծնունդս: Միամ
փառաւորէր և պատուէր զԱստուած պատարագօք
պատուականօք, զոր տեսալ և ուսեալ զաւակացն
զնոյնն առնէին: Կային երկրագործ ՚ի բերոց երկրի
զանպէտսն մատուցանէր ընծայ Աստուծոյ. իսկ Հաբէլ
հոյիւ զընտիրսն ՚ի հօտիցն հանէր ողջակէզս առաջի
տեառն: Բնկալաւ Աստուած զառատութիւն կամացն
Աբելի, և խոտեաց զկարկամ կամս կայենի. վասն
որոյ նախանձեալ սպան զԱբէլ լիք ամեայ, և ինքն
անիծաւ յԱստուծոյ անբերութեամբ պողոց՝ պիտա-
կոտեալ և դողդոջեալ: Ծնաւ կային զԵնովք. և նա
զՎայերիգատ, և նա զՄայիէլ. և նա զՄաթուսաղայ.
և նա զՎամէք. և նա զՅովբաղ, որ արար զերգս և
զքնարս, և Նոյեմի քոյր սորա զհիւսս և զսնգոյրս. և
Թովբէլ եղբայր նորա դարբին և պղնձագործ. զի
նորա սկսան քաղաք շինել:

Աղամ և Աւայ՝ լեալ ամաց 230 ծնան զԱէթ՝ որդի մխիթարութեան: Սէթ և Աղովրայ լեալ ամաց 205 ծնան զԱնովս: Սեթայ որդիքն գունագեղք և կարճա՝ մէջք և կուռվիղք էին, իսկ Կայենին մեռելերեսք, բայց ճաւճք:

Անովս և Նոյենայ՝ լեալ ամաց 190, ծնան զԿայնան: 435

Այս Անովս յուսացաւ կոչել զանուն տեառն՝ և եղև բնական օրինօք առաքինի: Սա եղ անուանս մոլորակաց, վասն այսորիկ կոչեցաւ նա Աստուած, և որդիք նորա՝ որդիք Աստուծոյ. իսկ Կայենին՝ զստերք մարդկան: Սա արար զիր առաջին և ուսոյց ծննդոց իւրոց: Յեղբարց սորա և որդւոց անձինք 500 յիշեցին զկեանս զբախտին և ելին ՚ի լեառն Ահեբմոն պահել զկուսութիւն. և այսու պատճառաւ կոչեցան որդիք Աստուծոյ:

Կայինան և Մաղալէթ լեալ ամաց 170 ծնան զՄաղաղիէլ: 795

Մաղաղիէլ և Դինա լեալ ամաց 165 ծնան զՅարեդ: 960

Յարեդ և Բառաքայ լեալ ամաց 162 ծնան զԱնովք: Ի 41 ամին Յարեդի ձանձրացեալ որդիքն Սեթայ իջին ՚ի լեռնէն և եկեալ յազգս իւրեանց խնդրեցին կանայս. և նոքա՝ բարկացեալ իբրև ուխտազանցից Աստուծոյ, ոչ ետուն. իսկ նոցա գնացեալ առ որդիսն Կայենի՝ զնոյն խնդրեցին. և նոքա խնդացեալ առաջի արարին զղիւարջուս զստերս իւրեանց: Աւ այս եղև պատճառ որդոցն Աստուծոյ խառնելոյ ընդ զստերս մարդկան յետ 500 ամաց կուսութեան:

Յետ հազար ամաց ելիցն Աղամայ ՚ի գրախտէն՝ որդիքն Կայենի եղին իւրեանց թագաւոր զՍամիրաւս անուն, իսկ որդիքն Սեթայ՝ զԱղաւրոս: Սա եգիտ

զթիւ կենդանակերպիցց և մոլորակացց. և ՚ի նմանէ
անուանեցաւ քաղղէութիւն, որ է հմայութիւն աս-
տեղաց: — Արդ թուեն վիպագիրքն այսպէս.

Սամիրաւս՝ շարս Ժ.
Աղապարոս՝ շարս Կ.
Աղմեղոն՝ շարս ԺԿ.
Ամենոֆն՝ շարս ԺԿ.
Ամեզաղարոս՝ շարս ԺԸ.
Պաւոնոս՝ շարս Ժ.
Ենդրաքոս՝ շարս ԺԸ.
Ամեփսինոս՝ շարս Ժ.
Ռտիարդէս՝ շարս Ը.
Քսիսիւթրոս՝ շարս ԺԸ.

Այս տասն թագաւորք և շարս 120, որ են 2043
թիւրք ամաց, (զի միշարն 120 ամ համարի):

Աղաւրոս՝ ամն 98, աւուրս 290.
Աղիփարոս՝ ամն 49, աւուրս 215.
Ալմիոն՝ ամն 128, աւուրս 80.
Ամանոն՝ ամն 118, աւուրս 118.
Ամակաւրոս՝ ամն 195.
Պինոս հոփիւ՝ ամն 98, աւուրս 80.
Տուրքինոս՝ ամն 175, աւուրս 195.
Մամփսիոս՝ ամն 195, աւուրս 230.
Ատիարոտոս՝ ամն 78.
Քսիսիւթրոս՝ ամն 175: —
Այս տասն թագաւորացս 1180 ամք:
Սոքա յառաջ քան զՋրհեղեղն:

Լնուլք և Յաղներ լեալ ամաց 165 ծնան զՄաթուսաղայ: Սա արար նշանազիրս կարճոստունս և բազմատարրս և գրեաց զանուանս ամենայն իրաց, զորս եդեալ էր Ազամ: Գրեաց զվարս և զկեանս առաջնոց: Ստացաւ զվարս առաքինիս և զմարգարէութիւն: Գիտաց, թէ երկու անգամ անցանելոյ է աշխարհ վասն մեզաց՝ ջրով և հրով և գրեաց զգիրս իւր ՚ի պղնձի տախտակ և ՚ի թըրծեալ աղիւս կաւէ, զոր յետ ջրհեղեղին Արփաքսաթ եգիտ ՚ի Սիդրոնի լերին. եւ այնու իմաստասիրեցին Քաղզէացիք և Ասորիք:

Մաթուսաղայ և Յեզնայ լեալ ամաց 165 ծնան զՂամէք: 1454

Ղամէք և Բեզնայ լեալ ամաց 188 ծնան զՆոյ: 1640
— Աստ բազմացան չարիք ՚ի վերայ երկրի՝ ուտել և ըմպել, անխտիր խառնակել, և անողորմ սպանանել. զի հնարեցաւ սատանայ բառնալ զազոս մարդկան յերկրէ: Իսկ խնամքն Աստուծոյ ՚ի բազում խառնիճն գոյացոյց զհսկայսն յաղթանգամք և ուժեղք, խաւք և պղծագործք, որք ՚ի հասակս իւրեանց նայելով անմահս կարծեցին զինքեանս յաւիտեան:

Նոյ և Նոյեմգարայ լեալ ամաց 500 ծնան զԱեմ, զՔամ և Յարեթ: Ողորմելով մեղաւորացն ետ Տէր ժամանակ ապաշխարութեան զ100 ամն շինութեան տապանին և վասն անգարձութեանն կարճեաց զ20 ամն: Իսկ պատճառ բազմակեցութեան նախահարցն այս էր. զի փոխանակ գրոյ օրէնք լինիցին զաւակացն և զի բազում որդիս ծնանիցին և լցցի աշխարհ:

Աեմ և Գիզակգիրաթ լեալ ամաց 100 ծնան զԱրբաքսաթ: Յետ ջրհեղեղին եղև որդի Նոյի Մանիսոն անուն. և ետ նմա Նոյ զլիսոունս ծնկացն Ազամայ: Նա եգիտ զհաւահամայութիւնն, և եղև

մՏ
«շխարհի»

Հայր Տիւրիտանացոց, իսկ քուեր սորա Լսողկայ ետ (Նոյ) զերջանիկն Լորարիա. և յայնմհետէ կանայք ժառանգեն զնա: Լնաի եկն դշխոյն:

Լյա Նոյ Սեմայ զաշխարհն Լսիա, որ ասի աստուածային. ՚ի կարմիր ծովէն և յԱւիլայ և ՚ի Պազեսաինոյ և յԼսորուոց մինչև ցՊարթևս և ցՎրկանս և ցԾովն կասբիական, և զամենայն արևելս մինչև ցելս Սիւնէացոց: Տայ նմա և զոսկերս նախաստեղծին, որով տեսանէին զլոյս ՚ի տապանին, որպէս Յովհաննէս գՔրիստոս յորովայնին, և Յունան ՚ի փոր կիտին, և երեք մանկուքն ՚ի հնոցին, և Վանիէլ և Լուսաւորիչն ՚ի գրին: Ի բռնանալն Քամայ ՚ի վերայ նորա տարեալ թողէ մարգարէութեամբ զԼորամայն ՚ի Պազլոթայ և զԼաւային ՚ի Տեղլահէմ:

Նոյ ետ Քամայ զԼիբիա, որ ասի լիբաժին: Օլիքսան և չորս կերատ է աշխարհս և չորեքաստասներորդն Լիբիա է, որք են Քուշայիք: Լս է սահման նոյա յՌինկորորայ մինչև ցՎադիրոն, ընդ հարաւ Եգիպտոս և ամենայն Հնդկաստան, և Լթովալիայքն մինչև ՚ի լեառն Լուսին, և ծովն Հնդկաց մարգարտաբեր:

Իսկ Յաբեթի ետ զԼարուպիա, որ ասի մասնեալ սկսեալ յԼմառոն լեառնէ ընդ հիւսիս՝ զգնացս լերինն կովկասու, ՚ի Պատամիտոս գետոյ մինչև յԵլիոն, կցորդելով ՚ի սոսա զամենայն արևմուտս և զծովն Լգրիական:

2375 Լքրիաբտող և *) Լքուիա լեալ ամաց 135 ծնան զկայինան: կայինան և Սեբայ լեալ ամաց 120 ծնան զՍաղայ: կայինան եգիո զկախարդելն աստեղօք և բազմացոյց զքաղղէութիւն. վասն որոյ որդիք նորա

*) P. Ուսէոսիւ.

Աստուած համարեալ պաշտեցին զնա: Սովսէս վասն այն չխիշէ զնա, զի սա է սկիզբն կռապաշտութեան, որ ասաց բախտ և ճակատագիր:

Սաղայ և Սերուքայ *) լեալ ամաց 130 ծնան զԼաբեր, յորմէ Լաբրայեցիք կոչեցան. և զԼկասան, որ իմնցաւ զաղեղն և զսուսեր և զամենայն գործիս պատերազմականս, իսկ նեղեալքն ՚ի նոցանէ հնարեցան զգրահս և զսաղաւարտըս, զբերգս և զայրս ինքնափորս:

Լաբեր և Ուզբայ **) լեալ ամաց 133 ծնան զՓաղէկ: Վարդուպեալ ամենեցուն վիճէին ընդ միմեանս՝ անհաւան լեալ վիճակացն Նոյի: Ղարձեալ բաժանեցին զերկիր ըստ բազմին և ըստ սակաւուն և անկան ՚ի նոցովս Նոյի: Եւ սպա միաբանեալ խորհեցան ելանել ՚ի դրախան, և ոչ կարացին վասն շրջափակութեան ծովուն: Եւ երկուցեալ յԱստուծոյ ՚ի կրկին ջրհեղեղէ՝ ասեն. — »եկոյք շինեսցուք աշտարակս և յերկինս ելցուք»:

Փաղէկ և Օլխարայ ***) լեալ ամաց 134 ծնան զՌապաւ: Եկեալ 72 իշխանք աշխարհի ՚ի դաշան Վաղանէ և զԼխաւոր նոյա՝ Հայկն, Լամսուր և Ներբովթ, որ է Բէլ՝ բարձրացուցին զամս 40 ոսկով և արծաթով և ականքք լուսաւորօք զարդարեցին զպատուհանս նորա, մինչև հասին յօդն որձկուտ և մղձուտ: Եւ ահա երևեալ հրեշտակն Միքայէլ՝ ասէ հրամանաւն Աստուծոյ. »Ղադարեցէք ՚ի գալոյ առ իս, զի ոչ կարէք. այլ ՚ի լրման ժամանակի ես գամ առ ձեզ, և տամ ձեզ սանդուխք յերկինս ելանել»: Եւ այս ոչ է անհաւատալի. զի ովան գազանն հրե-

*) P. Օլխարայ.

**) P. Օլխարայ.

***) P. Օլխարայ.

շտակ էր, որ ուսուցանէր մարդկան զամենայն հնարս կենցաղավարութեան: Իսկ իբրև ջանասցին հրեշտակին՝ հողմով հողւոյն հոսեաց զաշտարակն և հոտով գրախտին զմայլեալ՝ խառնեաց զլեզուսն 72 ձայնս ՚ի պատճառս իմաստից և զեղեցկաբանութեանց. — որպէս հելլենն փափկական և հոովմայեցին սաստկական, հոնն սպառնական և ասորին աղաչական, պարսիկն պերճական և ալանրն զեղեցկական, զուրն ծաղրական և եզրպտացին խարխափական, հնդկին ճճուողական և հայն համեմական. բայց բուն՝ լեզուն արապն, մնաց առ Լաբերայ, զոր ՚ի յարութեանն այնու խօսիմք: Լհաս որդւոյն Սեմայ 25 լեզու և 37 աշխարհ. Քամայ 32 լեզու և 7 մեծամեծ աշխարհ. Յարեթի 15 լեզու և 12 բնաշխարհ:

Իսկ Բեյլ ՚ի վաթմնականգնեան հասակն իւր հպարտացեալ՝ հնազանդեաց իւր զամենայն ազգս և ետ պաշտել զինքն, բաց ՚ի Հայկայ քաջէ, որ ութ եղբարք իւր և 300 որդւովք գայ բնակէ ՚ի Հայք ՚ի Հարք զաւառի, և զեղբարս իւր ցրուէ ՚ի Տրապիզոնէ մինչև ՚ի Վարիալա և ՚ի Վարբանդ: Լը ինքն սպանանէ նետիւ զՆեբրովթ, տիրելով Վարբանդայ և Բուանայ և Սուղանայ և Լտրպատականի, Սարայ և Սժբնայ, Սիջազետայ և Սելտինոյ, Կոկիսոնոյ և Կեսարիոյ, Կողոնիոյ և Սպերոյ, Խաղտեաց և Քարթլոյ, Սոնեթոյ և Կովկասու՝ ընլով զմիջոցս այսց աշխարհաց: Իսկ ՚ի քակել աշտարակին և ՚ի ցրման ազգացն յաշխարհս իւրեանց, որ օր յերկիրն մտին՝ զայն տարեմուտ անուանեցին և կարգեցին:

P. 2902 2907

Ոսազաւ և Սուրայ լեալ ամաց 135 ծնան զՍերուք, որ շինեաց զՍրուծ: Իսկ Լըմանեակ որդի Հայկայ բնակէ ՚ի լեառնամէջ զաշտի և անուանէ զԼեառն Լըրագած: Բայց Բեյլ թագաւորէ ամենայն

Ասիաստանի բաց ՚ի Հնդկաց՝ ամս 62. և զկնի նորա թագաւորք 36 զամս 1300. վերջինն Սարդանաբալայ էր, որում քարոզեաց Յունան: Իսկ ՚ի 15 ամին Ռեւայ թագաւորեաց Սիկոնացոցն Լղիադեսս, և այլ ևս թագաւորք 26 զամս 958: Ըստ այսմ թագաւորէ կամ բիւրոս քաղզէացի՝ ամս 85: Սա շինեաց զՇաւշ քաղաք, որ է Ասպահան. և վաճառէր զգերեալն: Լուսկաւ ոսկեհանութիւն և արծաթագործութիւն և զինագործութիւն:

Սերուք և Սելքայ լեալ ամաց 130 ծնան զՆա 3037 P. 3032 քովր: Արմայիս շինէ զԱրմաւիր և զգետն անուանէ յանուն թոռին իւրոյ Երաստոյ՝ Երասխ: Աստ թագաւորէ Սամիրաւս 72 ամս. սա երիս աչս ունէր և եղջիւրս, յաղթեաց ազգին Քամայ, շինեաց բազում քաղաքս, ետ չափրս և կշիւս և գոյնս ներկուածոց և նկարս տաճարաց, և զրամս և զհասեկանս անուամբ կնքոյ իւրոյ, և ապրիշիմագործութիւնս և պատկերս ՚ի կտաւս:

Նաքովր և Յեսքայ լեալ ամաց 79 ծնան զԹա 3116 P. 3111 րայ: Ամասիս անուանեաց զլեառն մեծ Սասիս: Յայնմ ժամանակի յայտնեցան Ամազունքն, որ է կանանց զինուորութիւնք յազգէ Թորգոմայ (որոյ) գտեալ զժտութիւն ՚ի զաւրս՝ սպան զամենայն արու և արար զօրս ՚ի կանանց, և եղ զաթոռն յԱլիան քաղաքի և աւերէր զաշխարհ. ժողովեալ մետասան թագաւորք բարձին զնա: Ի Ռաբելոն թագաւորեաց Արփիազատ՝ ամս 58*) և Վիլաւս արթուրեցի ամս 62: Շինեցաւ Քամասկոս Յովսէէ՝ յորդոյ Արամայ: Իսկ Պեղամ շինեաց զՊեղարքունի և զՊառնի, և զՍիւնիք ետ Սիսակայ:

*) P. 18.

աշխարհի

P. 3184 3186

Թարայ և Յեղնայ լեալ ամաց 70 ծնան զԱբրահամ: Իսկ Հարմայ և որդի իւր Աբրամ, որով ամենայն ազգք զմեզ ունանին: Սա շինեաց զՄաժակ, որ յետոյ կեսարիա անուանեցաւ: Աստառաջին հարստութիւն Ազիպտացոյն, Մենէս Թիւնացի և սորա եօթն որդիք ամն 258. սոցա վերջինն Պարեհ, զոր սպան Աղեքսանդր: Մեղքիսեղեկ քանանացի քահանայ Աստուծոյ շինեաց զԱրուսարէմ: Իսկ Նինոս զԱթուր Նինուէ կոչեաց: Շինեաց Շամիրամ զՎան ՚ի Հայս, և հարթեաց զհող երկրին Ասորոյ վասն ջրհեղեղաց և զԱբրահամ աշխատեցոյց ՚ի գործն: Իսկ ՚ի բազմանալ կոոցն առաքեաց Աստուած հողմ, և ցրուեալ գիւղոսն՝ կուտեաց ՚ի տեղիս. և արար հողաբլուրս ՚ի վերայ նոցա, զոր Ելիս*) անուանեն: Օայս իմացեալ Շամիրամ շինէ բերդս ՚ի վերայ նոցա. վասն այն զեգերին կախարդքն ՚ի բերդս աւերս և ՚ի բլուրս հողէ: Աբրահամու մօրն՝ Մալքամայ և Սառային՝ Օմրութայ:

P. 3284 3286

Աբրահամ և Սառայ. սա հնգետասանամեայ խնդրեաց զԱստուած և ՚ի վաթսուն ամի ետես զԱստուած և ասէ. «ահա զտաք զԱստուած, աւրհնեալ է տէրութիւնդ քո. և փառք քո լցցէ զամենայն երկիր»: Աթոզ նա զկինն ՚ի Քաղդէացոցն և զորդին Ուրեսստէս. յուծսուն և ՚ի վեց ամին ծնաւ զԻսմայէլ ՚ի Հաբարայ, յորմէ սերեցան Տաճիկք: Կղեմ ասէ, թէ յառաջ քան զԱբրահամ կայր թլփատութիւն ՚ի կողմանս հարաւոյ արուաց և իգաց. վասն այնր ՚ի 99 ամին ետ նմա Աստուած ուխտ թլփատել զարուս: Ի հարիւր ամին ծնաւ զԻսահակ. և ՚ի 148 ամին առ կին զկենդուրայ և ծնաւ վեց որդիս՝ զԱմրան, զԱս-

*) Թիւն.

կան, զՅեկոտան, զՄագիան, զԼարոզ և զՍովիւէ: Ի սոցանէ են Պաշլաւքն և Սողքն, Խաղայիքն և Խաթարն, որ է Սուշի*): Ըստ Արայն գեղեցիկ սպանաւ ՚ի Շամիրամայ:

Սահակ և Ռարեկայ լեալ ամաց 60 ծնան զՅե- 3346
սաւ, յորմէ Լոյովմայեցիք, որ արդ ասին Փռանկք, և զՅակոր, որ Խորայէլ կոչեցաւ: Ըստ Անուշաւանն տիրէ հայրենեաց իւրոց՝ Հայոց, հրամանաւ շապլն Շամիրամայ: Ի սոյնս թագաւորէ Արդիացոցն Ինա-
քոս, դուստր Ռվայ, և այլ 13 թագաւորք զամս 544: Իշխանացաւ յԼոյիպոտոս Ազիս, որ է Սարապիս, և աստուած կարծեցաւ: — Կեէմիս եզիտ զարհեստ բժշկութեան ՚ի Մեմփիս քաղաքի:

Յակոր եւ Լիա, Հոաքէլ, Բալլայ, Օւելիայ, 3434 P. 3438
ու թսուներթ ամաց լեալ՝ ծնան զՅուզայ և զեղբարս նորա: Փորոն թագաւոր Լոյիպոտացոց եզ օրէնս և դատաւորս: Ըստի՛ դուստր Կրօնոսի կոչեաց զաշխարհն Ատաիկէ: Ըստ Պարեա հայկազնն: Յովսէփ եօթնևտասնամեայ վաճառեցաւ երեքասան ամ ՚ի բանդին, 110 ամաց մեռաւ: ՕՅակոր մինչ ՚ի թա-
ղումն տանէին՝ զգլուխն ՚ի վեր կալեալ օծեալ արձա-
նին ողջոյն ետ:

Յուզայ ամաց 48 ծնաւ զՓարէս և զԱրայ ՚ի Թա- 3482 P. 348
մարայ: Ըստ Արբոկ: Լու թագաւորեաց Աթենացոցն Կիկրոփս և այլ 38 թագաւորք զամս՝ 873: Սա շի-
նեաց զԱթէնս անուամբ կնոջ իւրոյ, և զբնակիչս Մեմփացոց բերեալ՝ յԱթէնս բնակեցոյց. սերմանեաց զիմաստութիւն և զմէջերկրեայս Կապադովկիս անուա-
նեաց: Ըստ էր Յովբ արդարն, 41 ամաց լեալ պա-
տերազմեցաւ ընդ նմա սատանայ, 30 ամ ՚ի վեշտս

*) P. Սուշի.

կալով, եօթն ՚ի հարուածս և 170 ամ յետոյ, որ էն ամբ 248. և եհաս յաւուրսն Սովսիսի: Վ և 48 ամաց ծնաւ զկահաթ: Կահաթ 63 ամաց ծնաւ զԱմբրամ: Ամբրամ եօթանասնամեայ ծնաւ զՍովսէս:

P. 3539 3541

Փարէս լեալ ամաց 59 ծնաւ զԼզրոն: Աստ Օւաւէն: Քաջ պատկերագործն Վիդաւայ. որ թուէր տեսողացն շարժուն զոլ պատկերին: Ս'ենափթիս թագաւոր Լզիպտացոյն առնէր գետասոյզ գողայսն երեք ամ:

P. 3597 3599

Լզրոն լեալ ամաց 58 ծնաւ զԱրամ: Ութսուն ամ երկրագործութեան Խարայելի և 225 ամ ծառայութեանն: Սովսէս տասնամեայ տուաւ յուսումն: Յանէս և Յամրէս, որք առին զորդիսն Խարայելի և տարան հնգետասանօրեայ ձանապարհ ընդ անապատն. և շինեցին զրախտ ինքեանց հնգետասան ամ և յԽարայելէ 980 տղայս զոհեցին դիւաց և հնազանդեալ զնոսա եղին պահապանս դրախտին. և ութսուն*) դեւք ոչ հնազանդեցան՝ մինչև կրկին 980 տղայս այլ զոհեցին, և ապա հնազանդեցան բաց ՚ի շաբաթ ամսոյ:

Վնաց Սովսէս երկրտասան հազար զօրօք արազլօք և այծեմնօք յԵթովպիա. տասն ամ պատերազմեալ՝ էառ զաշխարհն և զԹագուհին նոցա (Թերբա**): Աստ ասեն առ Վեւկալոնիւ ջրհեղեղ ՚ի Թեսաղիա, և առ Փայեթոնիւ հրայրեացք յԵթովպիա, և այլ բազում ապականութիւնք ՚ի տեղիս տեղիս, որպէս Պղատոն ասէ: Տասն հարուածովք պատժեաց Սովսէս զԼզիպտոս և զՓարաւոն: Ի հինգշաբաթի եհան զԽարայել և ՚ի կիրակէ անցին ընդ ծովն: Ապելիմոս ասէ, թէ նոր լեզուաւ ասացին զօրհնեսցուքն:

*) P. 400.

**) P. ԹԵՐԲԱ.

Արամ 47 ամաց ծնաւ զԱմինադար: Լսօթն ամիս շարժեցաւ Լզիպոսս, և ամենայն մարդ զգործն, յորում կայր՝ աստուածացոցց. զի ոչ ել զՏեա Փարաւոնի: Ի նմին ամի կազմեաց զխորանն յօրինակ աշխարհի ամիսս եօթն ըստ եօթնօրեայ գործոցն Աստուծոյ: Տախտակքն ակնէին պայծառք և զիրն երկու զիմաց երեւէր: Յառաջին տախտակէն յերկրորդն է ամիսէ: Հարիւր քսան ամաց մեռաւ Սոփսէս և թաղեցաւ իւր գաւազանաւն:

Ամինադար լեալ 45 ամաց ծնաւ զՆայասոն: 3689
 Քոյրն Նայասոնի Լզիսաբեթ տուաւ կին Լզիազարու քահանայի, յորոց ծնաւ Փենէէզդ, որ ապրեցաւ 370 ամ: Դաւանոս եղբայր Լզիպոսսի յիսուն գտերօքն կոտորեաց զյիսուն որդիս եղբօրն իւրոյ. միայն մնաց Լինգոս իմաստունն՝ աչացեալն յամենայն կողմանց: Փիւնիկս և Կադմոս եկեալ ՚ի Փիւնիկէ արարին զիր Յունաց. ՚ի սոցանէ գտաւ թուականութիւնն, զի վաճառականք էին: Իսկ աստեղաբաշխութիւնն գտաւ ՚ի Օւրասորա և ՚ի Քսարուսորա քաղզէացոց, զի երկիրն պարզ և անամբ է միշտ: Իսկ երկրաչափութիւնն գտաւ առ Լզիպոսացիսն, զի Նեղոս գետ յամենայն ամի առոգանէ զերկիրն, և ասպանաքաւն ձողաչափ առնեն զանդս: Իսկ երաժշտականութիւնն գտաւ առ Թրակացիսն, զի ՚ի մէջ ծովուց են ուսան ՚ի հնչմանէ յուշկապարկաց: Իսկ Պրամիւթէս զգար և զկոճասն եգիտ:

Նայասոն՝ քառասունևչորսամեայ ծնաւ զՍաղմոն: 3733
 Լս եկաց Յեսու իշխան յետ Սոփսիսի ամս 27, և 110 ամաց կոյս մեռաւ: Սա անցոց զԽարայէլ ընդ Յորդանան. ձայնիւ էառ զԵրիքով. սպան 29 թաղաւորս և զերկիրն Քանանու ձմիակաւ ետ որդւոցն

մՏԿ
 21

Իսրայելի: Ըստ Տորք. — իսկ Քանիդէս քանանացի
 եկն ՚ի Հայս:

3768

Սաղմոն երեսուն և հինգամեայ ծնաւ զԲոցոս ՚ի
 Հռաքարայ: Ըստ Փիլարտոսն բարուախօս ամենայն
 կենդանեաց. և արիսպագոսն շինի յԼԻԹէնս: Պոն-
 թոնիէլ ամս 40: Ըստ Վերիուց ձեռաց յաջողուած:
 Լա Սամեգար, որ սպան ՚ի Փղշտացոցն զհարիւր
 այր մաճիւն ամս 90: Ըստ Հաւանակ, Վաշտակ,
 Հայկակ, Լմբակ, Լանակ: Ծառայէ Իսրայել այլա-
 զգետացն ամս 18:

3876

Բոցոս հարիւրևութամեայ ծնաւ զՈվբէթ ՚ի Հռու-
 թայ: Պերովրայ և Բարաք ամս 40. Պեդէոն ամս 40.
 սորա էին 70 որդիք: Լքիմելէք ամս 3. Թովղայ
 ամս 23. Յայիր ամս 22: Ըստ Շաւարշ, Նորայր,
 Վստամ, Կար, Պոակ: Ի Յոյնս Յոնն սպարապետ
 Լթենացոց, յորմէ Յոյնք անուանեցան: Իսկ ՚ի
 Հռոմ հարիւր իմաստասէրք ՚ի միում գիշերի երազ
 տեսին եօթն արեգակունս, և վեցերորդն պայծառ
 քան զամենայն, զոր Սաբիլէ թագուհին մեկնեաց
 ՚ի վերայ եօթն դարուցս. իսկ պայծառ գարըն, որ
 ծնաւ զԲրիստոս: Թագաւորեաց ՚ի Թերայիդ Լպո-
 ղոն երաժիշտ, որ յերգելն շարժէր զքարինս:
 Ըստ և Պեդաւլայ հիւան և նկարիչ՝ զպատկերս զոր
 առնէր շարժուն թուեցուցանէր: Հերակլէս զԻլիոն
 աւերէ:

3977

Ովբէթ հարիւր և մի ամաց ծնաւ զՅեսսէ: Յե-
 փթայի ամս վեց. սա զգուստրն իւր Եղիպի՝ իւր խաչ
 անուանեաց և զոհեաց Ըստուծոյ: Լսերոն ամս 7.
 Իլոն ամս 10. Ղաբղոն ամս 8. Սամոն քաջ ամս
 20: Ըստ Հրանդ, Բնձակ, Պլակ, Հորայ, Օւա-
 րմայր: Թագաւորէ Հոմայեցոց Լնիաս և այլ թա-
 գաւորք 16 մինչև ցՈւոմիլոս, որ զՀռոմ շինեաց,

ամս 426: Ապա այլ թագաւորք վեց՝ ամս 207: Ապա հիպատքն, բրուտեանքն, ռամկապետքն, դիկոտատորքն, հիւպատքն, մինչև ՚ի Վայիոս Յուլիոս ամս 460. և այլ ևս 46 ամբ:

Յեսէ հարիւրերեսունամեայ ծնաւ զՎաւիթ 4107
արքայ: Մեռաւ Օ, ևս, որ է Արամազդ, ՚ի կրիտէ 880 ամաց: Փիլիմոն արար դասս երաժշտաց և պատկերս շարժունս: Ամագար դատաւոր ամս 40: Հեղի քահանայ և որդիք իւր ամս 20: Վերեցաւ տապանակն յայլազգեաց ամիսս եօթն: Սամուէլ մարգարէ և Սաուղ ամս 40:

Վաւիթ արքայ ամս 40 և մեռաւ 70 ամաց: Աստ 4147 P. 4165
Պերձն բազմակեաց: Վաւիթ քսանամեայ սպան զՎաւիթ, և ՚ի տասներորդ ամի թագաւորութեանն իւրոյ եհան զտապանակն ՚ի տանէն Աբեղգարայ: Քահանայ Աբիթար. մարգարէք՝ Վաղ, Ասափ, Նաթան: — Արար (Վաւիթ) զՎ ևտացիսն 24 դասս սաղմոսաց առաջի տապանակին:

Սողոմոն ամս 40. սա ՚ի չորրորդ ամին շինեաց 4162 P. 4169
զտաճարըն սքանչելատեսիլ և կարգեաց զգասս Ղ, և տացոցն: Այր մի Աբգամանոս անուն ՚ի Տիւրոսէ լուծանէր ամենայն առակս Սողոմոնի, և ինքն առնէր այլ առակս, որով տարակուսէր Սողոմոն: Աստ էին իմաստասէրքն Հոմերոս և Իսիդոս. մարգարէք՝ Սաղովկ, Աբիայ, Սամայ. քահանայ՝ Սաղովկ, արար զերգևոնն:

Բորովամ ամս եօթնևտասն: Տասն ցեղք Իսրայելի 4186
թագաւորեցուցին զԱրեբովամ զորդին Նաբատայ ամս 22: Ել Սասակիմ եգիպտացի և կողոպտեաց զտաճարն: Սարգարէք՝ Խուղ, Յովա, Յովէլ, Աղարիա, Անանիա:

Աբիայ ամս երեք՝ Իսրայելի. Նաբատ՝ ամս երկու 4189
կարճաւրաց:

« Նխորդի »
4230

Լայ ամս 41՝ Խորայելի. Բայաս ամս 24. Լայ ամս 2. Օլամրի ամիսս 7. Լմրի ամս 12. — սա զնեայ զԼեառն Սամիրոն, շինեայ քաղաք և անուանեայ Սամարիա, յետոյ կոչեցաւ Սեբաստիա, որ է Սամուղ:

4255 Յովսափաթ ամս 25՝ Խորայելի. Լքայաբ ամս 22. Ոքողիա ամս 2: Մարգարէք՝ Լղիա, Լղիսէէ, Յետու, Ողիէլ, Միքիա՝ որդի Յիմղայ:

4262 Յովրամ ամս 8՝ Խորայելի. Յովրամ ամս 12՝ Խորայելի. յեօթներորդ ամին վերացաւ Լղիա հրեղէն կառօք յերկինս:

4271 Ոքողիա ամ մի: Վողողիա, մայր սորա, ամս եօթն Խորայելի. Յէու ամս 28. — սա կոտորեաց զեօթանասուն որդիսն Լքայաբու: Մարգարէք՝ Լղարիա, Յովնադաբ՝ որդի Ռաբաքիմայ, որ այժմ են յերկին երանելեայ: Կարքեդոն քաղաք շինեցաւ Միփրիկէ:

4311 Յովաս ամս 40. քահանայ Յովիդայ, որ եղ զկորբանն ՚ի տաճարին և եկաց ամս 130՝ Խորայելի. Յովաքաղ ամս 17:

4340 Լմեսայի ամս 29 Խորայելի. Յովաս ամս 16. Յերամ ամս 41:

4392 Ողիա ամս 52: Լլ Թագազարասար և գերեաց զՅուդայ և զԼրուսապէմի մեծ մասն, և այս սկիզբն գերութեանն Խորայելի: Ի 49 ամին Ողիայ եղաւ առաջին ոլումպիսոյն: Խորայելի՝ Օլաքարիա 6 ամիս. Սելուժ 45 օր. Մանայեմ ամս 10. — սա ետ զմի յոսկի երընջոյն սակս հարկի՝ Փուայի արքայի. Փակէէ ամս 10: Մարգարէք՝ Լնանիա, Ովսէէ, Լմովս, Յովէլ, Լայի, Յունան, Կաուում: Լստ Թագաւորէ Մարաց Վարբակ և այլ 8 Թագաւորք ամս 270. սոցա վերջինն Լժգահակ էր, զոր սպան Տիգրան հայ: Ի սոյն աւուրս Թագաւորեն Քաղզէացիքն որ Բաբելա

յիք կոչին: Փռւայ (և այլ) երեքտասան թագաւորք
զամս 200 մինչև Կարեհ Արշաւիր, զոր սպան
Տիգրան: Աստ թագաւորեն Մակեդոնացիք, Կարանոս
և այլ 40 թագաւորք զամս 647: Սոցա վերջինն սուտ
Փիլիպոսն էր: Գարձեալ թագաւորեն Լիզացիք,
Արդևայ և ինն թագաւորք 230 ամ:

Յովթամ ամս 16՝ Խարայելի. Փակէէ ամս 20. 4408
Աքազ ամս 16. Ովսէէ ամս 9: Աստ գերեաց Սաղմա
նասար զԽարայէլ և եբարձ զթագաւորութիւնն: Մա
րգարէ՝ Միքիա յերկոտասանիցն: Խարայելի կացին
թագաւորք 19 զամս 250: Առաքեաց Սաղմանասար
չորս ազգս կառօք իւրեանց պահապանս Սամարիայ.
Իսկ ՚ի սատակել զնոսա զազանացն առաքեաց զքահա
նայն Լզր և զհինգ զիրս Մովսիսի ասորերէն,

Եղեկիա ամս 29: Ել Սենեքարիմ ՚ի վերայ 4453
Հրէաստանի էսռ զեիլիրն և սատակեցաւ 185 հա
զարաւն: Ուսմիլոս զՀռոմ շինեաց և Ռիզաս իշխան
զՌիզանդիոն, զոր յետ 970 ամի Կոստանդիանոս մեծա
պէս շինեաց: Աստ Արբունն:

Մանասէ ամս 55. սա սսաց «զտէր ամենակալն» 4508
՚ի Նինուէ ՚ի գերութեանն և արձակեցաւ: Աստ
Ռագուկ: Ամուս ամս 12. Յովսիա ամս 31: Աստ
Հոյ, Յուսակ: Մարգարէք՝ Խողզիայ, Երեմիա, Սա
փոնիա: Աստ Տուբիթ և Տուբիա՝ փեսայ Հռա
քուէլի:

4551 P. 4553

Յովթաքազ ամս 3. զսա գերի տարաւ Նաքաւով
Փարաւոն կազ: Աստ Կայպակ, Սկայորգի: Եղիակիմ
որ և Յովակիմ ամս 12: Նաբուգոդոնոսոր զՀրէաստան
հնազանդեաց և հարկ եղ: Յովակիմ, որ և Յեքոնիա՝
ամս 3: Աստ թագաւորէ ՚ի Հայս Պարոյր առաջին
և այլ 19 թագաւորք. — սոքա բարձան յԱղեքսա

P. 4566

P. 4569

Պատմութիւն

P. 4580

նդրէ: Մարգարէք՝ Բարուք, Մատթանի, որ և Սեղեկիա ամս 11: Հայոց՝ Հրաչեայ՝ Վրաց առաջին թագաւոր Փառնաւազ, որ ՚ի վեց լեզուէ արար զվրացերէնն, նա և զգիր նորա: Եկն Նաբուքոդոնոսոր պաշարեաց զԱրուսաղէմ և էառ զնա, և կուրացոյց զՍեղեկիա. և յետ եօթն ամսոց Նաբուզարդան դահճապետն այրեաց զտաճարն:

P. 4636

Յեքոնիա 37 ամ ՚ի բանտին ՚ի Բաբելոն ծնաւ զՍաղաթիէլ: Յուծն ամի գերութեանն մարգարէք՝ Ղանիէլ՝ երեք մանկունք, Եզեկիէլ. իսկ ՚ի 38 ամի գերութեանն մարգարէք՝ Լնգիա, Օսքարիա, Լմբակում, Մաղաքիա, Սաղաթիէլ, Եզր, որ Հոգւով սրբով գրեաց ՚ի մտաց զամենայն գիրս աւրինաց և մարգարէից: Իլմարովգաք արքայ եհան զՅեքոնիա ՚ի բանտէն, զհետ նորա Բաղտասար, որ ետես զձեռնն հրեղէն, որ գրեաց յորմն գերիս գիրս՝ մանէ, թակեղ, փարիս զոր մեկնեաց Ղանիէլ, որ և ետես զտեսիլ չորից զազանացն: Եստ Փառնաւազ, Պաճոյճ, Կոռնակ: Քիրամ արքայ Օուրայ եկաց ամս 30. սա էր յաւուրս Ղաւթի:

P. 4692

Սաղաթիէլ լեալ ամաց 56 ծնաւ զՕօրաբաբէլ: Եստ յերկրորդում ամի Ղարեհի մարի լցաւ առաջին եօթանասներորդ ամ գերութեանն, և արկաւ Ղանիէլ ՚ի զուք զառաջինն և ետես զտեսիլ եօթներորդաց եւթանասնից: Եստ Ղարեհ Երշամայ, առ որ գրեաց Օօրաբաբէլ, եթէ քան զամենայն զօրաւոր ճշմարտութիւնն է: Եստ Կիւրոս պարսիկ զամս երեսուն: Սա սպան գերիս մանկունսն, և կրկին արկաւ Ղանիէլ ՚ի մէջ եօթն առիւծոց ՚ի զուրն: Կիւրոս ետ ցՍաղմանասար հանդերձապետն Յուդայ զ5469 անօթս ոսիեղէնս և արծաթեղէնս ՚ի սպասուց տաճարին, և զհինգ բիւրս ՚ի Հրէից արձակեաց ՚ի 17

ամի Թագաւորութեան իւրոյ, որք եկեալ հիմն արկին տաճարին. բայց անկասար մնաց վասն շրջակայ աղ. դացն: Իսկ յ30 ամին Վ. իշտասպէն ել Օ. օրաբարէլ Արուսաղէմ և շինեաց զտաճարն զամս չորս. և աստ լցաւ երկրորդ եօթանասուն ամ գերութեանն Խորայելի և սկսան եօթներորդքն Վանիելի: Ի. Օ. օ. րաբէլէ ցՅուդայ Մակաբէ 332 ամք են. Ի Յուդայէ ցՅնունդն Քրիստոսի 151 ամք: Եօթներորդքն Վանիելի եօթանասուն և կէս ամք են: Իսկ մի կէսն Քրիստոսի 34 ամք են *): Քաջանայ՝ Յետու, որդի Յովսեփեկեայ: Տմուրիս բամբիշն Մասագեցոց սպան զկիւրոս: Իսկ Յուդիդ բեղաղուացի սպան զՀողե. փեռնէս Թաթար Թուրք:

Օ. օրաբարէլ լեալ ամաց 56 ծնաւ զԱբիուդ: 4680
Աստ Արտաշէս երկայնաբազուկ, որ Ի հինգերորդ ամին իւրոյ առաքեաց զԵզր քաջանայ շինել զպարիսպն Արուսաղէմի. աստ Եզր որոշեաց զՀրէայան և զբարելացի արս և կանայս: Իսկ Ի քսաներորդ ամին արձակեաց Արտաշէս զՆէեմի տակառապեան օգնական Եզրի: Սա եգիտ զհուրըն Ի ջրհորին, որ վառեցաւ տիղմն յետ 70 ամաց: Աստ Մուրթքէ հաւատարիմն և Ասթեր փոքրիկ աղբիւրն: — Վ. սյ զհաման ամաղեկացին: Քաջանայք՝ Յակիմոս և Աղարիսոս: Աստ Փառոս, Հայկակ, Արուանդ, Տիզրան, Բար: 4727 P. 4725

Աբիուդ լեալ ամաց 45 ծնաւ զԱղիակիմ: Աստ Տիրան, Վ. ահագն, Առաւան, Ներսէհ: Քաջանայ՝ Յուդայ:

Աղիակիմ լեալ ամաց 60 ծնաւ զԱղովր: Աստ Օ. արեհ, Արմոգ, Բագամ, Վ. ան, Վ. ահէ, զոր սպան Աղէքսանդր: 4787 P. 4785

*) P. 5. նի. »Տ.

աշխարհի.

Լչովր լեալ ամաց 32 ծնաւ զՍաղովկ:

P. 4824 4826

Սաղովկ լեալ ամաց 31 ծնաւ զԼքին: Քաջա-

P. 4855 4857

նայք՝ Յովհաննէս, Յաղղուս: Լստ Պղատոն և Լրի-
ստոտէլ ստաղիրացի. իսկ Լղէքսանդր մակեդոնացին
տիեզերակալեաց և զերեսուն և հինգ թագաւորս կորոյս
յաշխարհէ. Մակեդոնացոց 40 թագաւորք են յետ և
յառաջ Լղէքսանդրի զամս 647: Լստ երկու թա-
գաւորք ասիացոց՝ Լնտիգոնոս ամս 18 և Վեմետրոս
ամս 17: Ընդ սոսին թագաւորեցին Պողոմեանքն
յԵգիպտոս, որք ասպարիզօք չափեցին զերկիր՝ զԵն-
կուծիւն մարդկան. 12 թագաւորք ամս 296:

4889

Լքին լեալ ամաց 34 ծնաւ զԼղիուդ. քաջա-
նայք՝ Ոնիա, Սիմէոն արդարն, Լղիազար: Լստ 72
թարգմանիչքն հրամանաւ Պողոմեայ զգիրս Լքրայե-
ցոցն ՚ի յոյն լեզու փոխագրեցին: Սիմէոն ծերունի:
Լստ թագաւորէ Լսորոց և վերին կողմանցն Բա-
բելացոց Սելևկիոս ամս 38. թագաւորք 17 զամս 244.
՚ի սոցանէ ապստամբեաց Լրշակ քաջ ՚ի Բահլ քա-
ղաքէ ամս 31. թագաւորք 13 զամս 454:

4919

Լղիուդ լեալ ամաց 30 ծնանի զԼղիազար. քա-
ջանայք՝ Մանասէ, Ոնիայ, Շմաւոն, սորա որդի է

P. 4912 4981

Յեսու Սիրաքայ խրատագիր՝ նմանեալ Սողոմոնի:

Լղիազար լեալ ամաց 62 ծնաւ զՄատթան. քա-
ջանայք՝ Ոնիայ, Յեսով, Մենեղաւոս, Լլկիմոս. առ
սոքօք Լնտիգոնոս թագաւոր բռնադատէր զՀրէայսն
թողուլ զօրէնս. յորմէ չարչարէին Լղիազար ծեր-
քաջանայ և եօթն որդիքն թողասայ և Շմաւոնի՝
Լկար, Մակար, Խորէն, Խորսէն, Լմինազար, թա-
րսիս և Վաղիգէ. առ որովք Մատթան քաջանայ ՚ի
Մովզէիմ գեղջէ և Յուզա Մակարէ և վեց եղբարք
նորա զինեալք և սաղաւարտեալք հալածէին զզօրս
Լսորոց: Լստ Լրտաշէս, Լրշակ մեծ, որ թագաւ-

որեցոց Հայոց զեղբայր իւր Վաղարշակ ամս 22.
մեռեալ ՚ի Մճբին :

Մատթան լեալ ամաց 38 ծնաւ զՅակոբ. քահա- 5020
նայք՝ Յովնաթան ամս 10. Շմաւոն ամս 9: Աստ
Վաղարշակ թագաւորէ ՚ի Հայս. թագաւորք 26
զամս 562:

Յակոբ լեալ ամաց 60 ծնանի զՅովսէփ. քահա- 5080
նայք՝ Միսէոն ամս 8. սա առաքեաց ՚ի Հոմ վահան
ոսկի և ետ բերել տախտակ պղնձի ՚ի նշան ուխտի.
Հիւրկանոս ամս 26. Արիստաբուլոս ամ մի: Սա ՚ի
վերայ քահանայութեան թագ եզ: Աստ Արշական,
Արշանակ, Արշէզ. իսկ ՚ի Հայս՝ Արշակ, Արաաշէս,
Տիգրան, Արտաւազ սակաւակեաց:

Յովսէփ աստուածահայրն 41 ամաց էր, յորժամ 5198
ծնաւ ՚ի Մարիամայ տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս ՚ի
Իեթղէհէմ: Քահանայք՝ Յոհաննէս ամս 27. Աղէք
սանդրա կին ամս 9. Հիւրկանոս ամս 34: Այս
թագաւորէ Հերովդէս պլազգի, յորոյ յերեսուններկու
ամին ծնաւ Քրիստոս, Աւգոստոսի 42, Արշաւրայ 21:
Հայոց Արշամ, որ հարկեաց Հոմայեցոց, և Աբգար:

ՅԱզմայ մինչև ՚ի Ջրհեղեղն են ամք 2262 *).
անտի մինչև յԱբրահամ ամք 1019. անտի մինչև
յԵլն իսրայելի յԱբիպոստէ ամք 430. անտի մինչև
՚ի Սողոմոնի շինած տաճարին ամք 480. անտի մինչ
՚ի Օջրաբաբելի շինած տաճարին ամք 477. անտի
մինչև ՚ի ծնունդն Քրիստոսի 530. միանգամայն ամք
5198.

*) P. 2242. անտի յաշտարոնի — 525. անտի յԱլեքսանդ ամք 417.
անտի յԵւա իսրայելէ — 505. անտի ճինչև ՚ի Սողոմոնի շինած
տաճարին — 480. անտի ՚ի Օջրաբաբելէ շինած տաճարին 511.
անտի ՚ի Բնուանի քրիստոսի — 518. Գրանգամայն ամք 5198. Եւո (?)
չէլէ ՚ի Բնուանի քրիստոսի ՚ի հայ լեւ — ամք 553.

Մինչև ցայս վայր առաջնորդ ունելով զնախապետս և զԹագաւորս՝ շարայարեցի ՚ի նոսա զպիտանիսն պատմութեանցս, համառօտելով զմի ՚ի հազարաց. իսկ յայսմ հետէ անկայ ՚ի ծուփս խորհրդոց, զի ամենայն աշխատութիւնք մեր վասն Հայաստան ազգիս և աշխարհիս պատմութեանց են. սակայն զի ոչ են ՚ի բնէ ինքնակալ իշխանք և Թագաւորք մեր, հարկ է զի բնդ որոց ձեռամբ անկեալ կան, զնոցուն Թագաւորսն շարայարել, որպէս զի մերն ամբողջ կուլցի զկարգն: Արդ որպէս ՚ի սկզբանն ՚ի Հայկայ հետէ հնազանդեցան Հայք Ասորոց, յետոյ Մարաց, Պարսից, Մակեդոնացոց, Արշակունեաց, Տաճկաց, Թուրքաց և այժմ Թաթարաց, սոյնպէս և երբեմն Հռովմոց, յետոյ Յունաց և այժմ պարտ է զՀռոմս կարգաբանել և զՊարսիկս:

Միածին Արդին ՚ի Հօրէ՛ եղև միածին որդի ՚ի մօրէ՛ ՚ի Մարիամայ աստուածածնէ: Աւթօրեայ թլփատեալ ՚ի բազուկս Յովսեփայ ՚ի Օսթաբարիայ քահանայապետէ, քոսասնօրեայ ՚ի տաճարն բնծայեալ՝ ՚ի Սիմէոնէ և Ղենայէ գօհարանեալ, որպէս ՚ի մոզուցն պատարաօք պատուեալ, երթեալ Ղղիպտոս և 500 բիւբ կուոս կործանեալ, և զպալատանին պատճառն պատմութեան իւրոյ թողեալ՝ զարձեալ և ՚ի Ղալիլիասնեալ, երկուտասնամեայ ՚ի տաճարին վարդապետեալ, երեսնամեայ ՚ի Յորդանան ՚ի Յովհաննէ մկրտեալ, և ծիրանի բոցաբորբ բարբառով ՚ի Հօրէ և յարփիախա-

դաց աղանակերպ Հոգւոյն վկայեալ, ՚ի Սոսնորայ
ընդ սեռս սատանայական մրցեալ և յաղթեալ և նշա-
նօք բազմօք բարեհոգ չափեալ, երկոտասան և եօթա-
նասուն երկու աշակերտս ընտրեալ և նօքօք գտիե-
զերս աշակերտեալ, ՚ի խանդացող Հրէից խաչեալ,
և ՚ի Յովսեփայ թողեալ, զգժոխս աւերեալ և զորս
հաւատով զնս ծանեան ազատեալ, և մարդ մեղաւոր
ած պաշտօնեցեալ և ջ կախարդ անգեղջ մնացեալ զնոսս
ոչ ազատեալ ինքնիշխանութեամբ յարուցեալ և
յայտ յանդիման յերկինս վերացեալ, զՀոգին սուրբ
յառաքեալսն առաքեալ, որք զերեսուն հազարս աշա-
կերտեցին ՚ի Հրէից, և ապա ընթացան յորրորտս փե-
զերաց և զարձուցին զազգս մարդկան ՚ի խաւարէ
կռապաշտութեան ՚ի Լոյս աստուածգիրտութեան:

Թագաւորին յաւիտենից մատուցին մողքն զընծայս
խորհրդոյ, Մեւքոն պարսիկ, Պարասպար հնդիկ,
Բաղտասար արապ: Առաքեաց Աբգար առ Յիսուս
գիր աղաչանաց, և նա առաքեաց նմա զպատկերն իւր՝
նկարեալ ՚ի դաստառակի, զոր յետոյ Նիկիտոր տա-
րաւ ՚ի կոստանդնուպօլիս:

P.34

Խաչի Յիսուս Արուսաղէմ վասն մարդկան: 34 P.41
Փիլոն իմաստասէր և Վալիանոս բժիշկ:

(Կառնաբաս*) զԱնտիօք զարձոյց. Մատթէոս գրեաց 39
զաւետարանն Արուսաղէմ եբրայեցի բարբառով:

Սոփն զոր ասաց Ագաբոս. Մարկոս գրեաց զաւե- 49 P.48
տարանն Աղէքսանդրիա լատին լեզուաւ:

Վուկաս գրեաց զաւետարանն ՚ի Հռոմ և աւա- 56
րտեաց Անտիօք ասորի զբով. զՅակոբոս սպանին
Հրէայքն և զխաչն Քրիստոսի թաղեցին: Ներոն
զՊետրոս և զՊօղոս սպան ՚ի Հռոմ:

*) P. Պետրոս.

ՊՐՈՄՈՒՆ.

P.72 70

Վեապասխանոս կոտորեաց զՀրէայսն և եբարձ
զքահանայութիւնն և զթագաւորութիւնն :

P.86 96

Յովհաննէս գրեաց զաւետարանն յառաջ ՚ի Պա-
տմոս, յետոյ յԱրիեսոս յունարէն :

P.132 89

Արտաշէս շինէ զԱրտաշատ : Սեկունդոս լռակոյ
խմաստասէր : Ասաջին ժողով Նիկիոյ որ զՍարէլ
նդովեաց : Ալիւզաս, Սիմաքոս, Թէոփորիտոն : Հի-
նգերորդ թարգմանութիւն գտաւ յԱրիքով վեցերորդ
թարգմանութիւն գտաւ յԱմաւոս եօթներորդ թա-
րգմանութիւն արար Որոզինէս վեցիջէսն :

P.291 287

Թագաւորէ Տրդատ և չարչարէ զսուրբն Վրիգոր
ամս երկուս, և արկանէ ՚ի վիրապն ամս 13. և ինքն
սպանանէ զսուրբ Հռիփսիմեանս ոգիս 36 և հարեալ
բարկութեամբ ՚ի Տեառնէ՛ լինի խոզ աւուրս 75 և
բժշկի հոգևով և մարմնով ՚ի ձեռն սրբոյն Վրիգորի՛
որդոց Անակայ և Ոգոհեաց : Չեոնադրի սուրբ Լու-
սաւորիչն կաթուղիկոս ամենայն արևելից և հիւսիոյ,
և բերէ ՚ի Հայս զնշխարս Յովհաննու և Աթանա-
զինեայ՝ աների իւրոց և զնէ ՚ի յիննակնեայսն և տայ
զտեղին ՚ի ձեռն Օջենոբայ եպիսկոպոսի : Նա արար
զՏարանոյ Պատմութիւնն, և Ազաթանդեղոս զՀայոցն :

Հաւատան յԱստուած Վիրք և Սիհրան թա-
գաւորն ՚ի ձեռն Նունեայ : Առնայր թագաւորն, և
ամենայն Աղուանք ՚ի ձեռն սրբոյն Վրիգորիսի՛ նոյ-
նպէս և մեծն Կոստանդիանոս ՚ի ձեռն սրբոյն Սե-
ղեստրոսի :

Արթան Տրդատ և սուրբն Վրիգոր ՚ի Հռոմ ՚ի
տեսութիւն նոցա եօթանասուն հազարօք զնէն ուխտ
ընդ միմեանս երկու արքայքն՝ զարիւն Քրիստոսի
խառնել ՚ի մեջանն, զի մի զրժեսցեն : Ատուն Հայոց
զձախ Անգրէի և Արուսաղէմ զսուրբն Յակոբ տեղի
իջևանի և զանարից կուպայն և կանթեղ մի ՚ի վերայ

գերեզմանին Քրիստոսի: Իսկ իջումն լուսոյն խնդրուածք է նբյ լուսաւորչի: Իսկ ՚ի գառնալն ՚ի Հայս հարկանէ Տրդատ զՀոնն ճոպանաձիգ, շինէ գբերդն և զսարաւոյթն Պառնոյ, աւերէ զՅեկբատան, և շինէ զՊապրէժ:

Առդոջն Նիկիոյ 318 հայրապետաց, որք նգովեցին 325 P.330
 զԱրիոս: Պիւտ խաչին Այրուսաղէմ ՚ի Հեղինեաց: Շապուհ յարոյց հալածանս եկեղեցւոյ յարևելս: Հովիւք թաղեցին զսուրբն Պարիգոր: Լարուումն սուրբ խաչին Այրուսաղէմ յաւուրս Կիւրղի:

Անդրէաս զշարագրութիւն տոմարացն յօրինէր 352 P.354
 գերկհարիւրակն: Շինէ Խոսրով զՊուինջ Սուլսէս և Պանիէլ 3870 սրբովք կատարին ՚ի Պիղափայտն: Լրտեմի ընթերցուածն: Պապ և Լթանագինէս կանամբք և որդւովք բմպէին յեկեղեցւոջ, հուր անկեալ ՚ի վերուստ անդրնգասոյղ արար զնոսա զամենեսին:

Սուրբն Ներսէս կարգեաց ՚ի Հայս 900 իշխանս 366 P.370
 բարձի չորս հարիւր եպիսկոպոսունս և երկու հազար վանայ Լրեեցան զօրք հրեշտակայ՝ գնալով ընդ երկինս: Լստաստուածաբանն, Բարսեղ, Նիւսային, Լպլիփան, որ յայտնեաց զաղանդս մինչ ՚ի Քրիստոս և ՚ի Քրիստոսէ մինչև յինքն:

Առդոջն Կոստանդնուպօլսի 150 հայրապետաց, որք 381 P.396
 նգովեցին զՍակեդոն: Ծնաւ Անտիոք մանուկ մի մուրվօք, չորստանի և չորսձեռնի: Պերութիւն մեր ազգիս ՚ի Շապոյ և ոսկերաց թաղաւորացն:

Տեսանէ սուրբն Սահակ զտեսիլ ապագայիցն: 402 P.410
 Յեմաւուս ծնաւ տղայ ք զլիսի դէձեռնի. ք տարի ապրեցաւ և դէ օրով մինն մեռաւ յետոյ: Լստ Ոսկի բերանն, որ արար երկոտասան հազար ճառս, որ են ութ հարիւր զիւրք: Յայտնեցան նշխարք նախաւիկային ՚ի ձեռն Պուենկիանոսի քահանայի: Լւթաղի

սճ
ԿՐԹԱՅԻՆ

Աղէքսանդրացի յօրինեաց զցանկ առաքելոյն և զգործոցն: Թագաւորքն Յունաց և Պարսից բաժանեցին զաշխարհս մեր ՚ի վերայ ինքեանց:

P.424 423 Սկիզբն դարութեանց հայ զրոցս ՚ի ձեռն սրբոյն Սահակայ և Ս'ետրովպայ, որք վաթսուն աշակերտօք աշխատեալք թարգմանեցին զամենայն Հին և Նոր կտակարանս: Կատարեցան աշակերտքն Սաշտոցի Ճ'սողաբլուրն:

P.438 431 Ժողովն Լաիտոսի երկու հարիւր եպիսկոպոսաց, որք նդովեցին զՆեստոր: Սուրբն Սարուծայ շինէ զՍուֆարդին և ժողովէ զ285000 սրբոց նշխարս:

P.460 449 Ժողովն Լաիտոսի վասն Փլաբիանոսի: Սովսէս հայոց պատմագիրն: Սբն Պարսամ որ 54 ամ ոչ նստաւ.

452 Բարձաւ թագաւորութիւնն Երշակունեաց և քահանայապետութիւն յազգէ սրբոյն Գրիգորի: Վ'երա փոխումն նշխարաց Ասկերերանին: Յայտնեցան Լ'նա նիայքն ՚ի ձեռն Սալխութայ: Շ'ինէ Լ'նատոլ զՎաւրնոյ քաղաքն հրամանաւ փոքուն Թէոզոսի:

P.472 Ժողովն քաղկեդոնի վեց հարիւր երեսունևվեց եպիսկոպոսաց, որք նդովեցին զԼաւրիքս: Վ'իւա զլիցոյ Կարապետին յԼամսիա: Կատարումն սրբոց Վարդանանց: Հրայրեացք ՚ի Կոստանդնուպօլիս ՚ի ծովէ մինչև ՚ի ծով: Ս'ին ամիս օգգ փոշի տեղեաց թիզ մի. ՚ի բազում տեղիս հուր վայթեցաւ և փողանման ամպ լուսաւոր երևեցաւ զաւուրս քառասուն: Սուրբ Շուշանիկ նահատակեցաւ և Լ'նդրէաս զՆունեայ խաչն ՚ի Սպեր տարաւ: Պարտաւ շինեցաւ ՚ի Վաչէէ արքայէ:

500 Եգիտ Պառնիկ զնշխարս սրբոյն Գրիգորի: Սուրբն Թաթուլ և Վարոս և Թովմաս: Պաւի կաթողիկոս պարսից: Պիղծն Բարծումայ, որ զ7700 եկեղե-

ցականս կոտորեաց : Վախժանկ վրաց թագաւորն
 զՏիբիս շինեաց : Սուրբն Միսէոն սիւնականն : Աստ
 Վաջազան զնշխարս սրբոցն գտանէր, և 365 եկեղեցիս
 շինէր : Սուրբն Շուփհաղիշոյ : Լղիշէ և Վազար
 ժամանակագիրք : Նիկոպոլիս և Նիկոմիդիա կործա
 նեցան շարժամբ : Աստ սուրբն Երիցակ : Տեառնթագ
 և Վասակ և Վաջան կատարին : Յակոբ սրձեցին
 արար 700 ճառս :

Կաւատ 400 կոյս աղջիկ զոչեաց Ողի կոոց իւրոց : 520 P. 530
 Հուր անկեալ յԱնաիոք այրեաց զարքունիսն և վեց
 օր ոչ շիջաւ : Գիւտ նշխարաց թարգետոսի առաքելոյն
 և Սանդրիտոյ կուսին ՚ի ձեռն Կիրակոսի : Բարսեղ
 ճոնն յաւուրս Ներսեսի շինողի, որ եօթն անգամ
 ետես զՔրիստոս. սա սրբագրեաց զշարակնոցս, որ
 ճոնընտիր կոչեցաւ : Մարգամազ սաստիկ : Անյայտ
 եղև ջուրն սելովամ յԱրուսաղէմ հնդեռատան ամն :
 Հուր երկնային այրեաց զբալբաք : Երեւեցաւ ՚ի
 Կիլիկիա կին մի, որ գիրկ մի երկայն էր քան զամե
 նայն մարդ, անկեր և անխօս, և ՚ի կուղպակսն մի փող
 առնոյր, եկաց բազում ժամանակս և անյայտ եղև :
 Եղաւ երկհարիւրեակն Անդրէասայ ՚ի մարտի 25 և
 յապրիլի 4 չկարացին գնալ, ուր սկիզբն էր, զի ինն
 լրմունք ՚ի մէջ էին : Ապա խափանեցան և իմաստունք
 ժամանակին կարգեցին զթուական Հայոց :

Ասկիզբն թուականին Հայոց :

Սրբոցն Մովսէսի կաթողիկոսի հրամանաւն՝ Տա
 րոնացին Աթանաս ՚ի Վլակայ վանաց արար զտոմար
 Հայոց : ՚ի պլիթ թվին ասորոց, և զմձթ թվին երբա
 յեցոց և յի թվին Հռոմոց և ՚ի իլ թվին եգիպտա
 ցոց, և ՚ի Ժ թուին եթովպացոց և ՚ի... թվին
 արաբացոց... թվին մակեդոնացոց, ՚ի ի թվին Հայոց,
 սկսաւ թուականն տաճկաց :

P. 553

552 }
P. 553 A. 1.

Սուրբն Սոփի ՚ի Յուստիանոսէ հիմնարկի: Յիղախ
բուզիա նահատակն: ՏՂհեղեղն զՌուհայ տանի: Ռւթն
ամսով և շեթութիւն: Տէր Աբաս կաթողիկոս Աղուա
նից ՚ի Պարբանդայ ՚ի Պարտաւ դայ և դնէ զաթոռն:

A. 10 Աղաւ հինգհարիւրեակն յԱղէքսանդրիա յԱստայ և
յայլ 36 զիտնաւորաց, (յորում) զոր իռիոնն պատա
ւեաց: Շարժ ահագին ընդ ամենայն աշխարհ. տա
րաժամ մահ և կայծակն ՚ի կողմն հիւսիսոյ. վայ զԱն

A. 14 ախոք: Աջ աստուծային երեւեցաւ ՚ի սուրբ մատրանն
և ՚ի սուրբն Սիոն աստուածածին՝ Յիսուս ՚ի գրկին:
Չար և դառն ժամանակ. հինգ հազար աղջիկ քրիս
տոնեայք կամաւ անկան յԱթլ գետ, զի առ խաբան

տանէին: Նենգրացիքն կոտորեցան ՚ի Վորահարէ
հրէէ: Իշխանք հայոց ապստամբեալ ՚ի Պարսից՝ ձեռն
ետուն ՚ի Յոյնս: Խաւարեցաւ արեգակն ժիւ ամիս: Դ
Վայիտոս*) մինչև ցլետինն Յուստինոս 50 թագաւորք

A. 30 փռանկք էին, իսկ ՚ի Տիբերէ և այսր թագաւորքն
հոռոմ լինէին:

571 Վարդան Սամիկոնեան սպանանէ զԱսորով պա
րսիկ իգամոլ և ինքն գնայ ՚ի Արստանդնուպօլիս, և
հինգ գրիւ արծաթոյ գնէ զարևելեան դուռն սուրբ
Սոփիին: Գրիգոր և Վրթանէս վարդապետք ՚ի Յոյնս
գնացին. իսկ քաջարան Ասորիք ՚ի Հայս եկին և
երկոքինն ոչինչ օգտեցան:

Սմբատ Բագրատունի գնայ ՚ի Վրկանք, որ է
Սագաստան, և գտանէ հայք մոռացեալ զլեզու, և
կարգէ եպիսկոպոս նոցա զՀարէլ:

A. 50 Տիրանուն կաթողիկոս աղուանից արար լուծմունք
500 դժար բանից:

Սաբայ նստի կաթողիկոս ՚ի Վիրս առանց պա
տրիարզին Անախթու:

*) P. ՚ի որայտնոսէ.

Խաւարեցաւ կէս արեգականն 10 ամիս :

Երևի Մ'աճմէտն :

611 A. 60

Երկոտասան հազար Հրէայք զնան առ նա՝ տա
նելով զՎիրս ծննդոց :

Կամեցաւ կայսրն Հերակլ կռուել ընդ Մ'աճմէտի :
Եկն այր մի առ նա և եբեր նմա զՎիրս Հեմինդրոսի
և Ջեմինդրոսի*), յորս կայր զբեալ, թէ 240 ամ տուեալ
է նոցա իշխանութիւն :

Երձէշ առաւ Դ Տաճկաց :

Վիրք Դ բաց կացին Դ միարանութենէ Հայոց :

615 A. 74

Սաստիկ սով և սուր Մ'ղուանս :

Տէր Վիրոյ կաթողիկոս :

Տէր Կոմիտաս մեծացոյց զվկայարան սրբոյն Հոփ
սիմայ :

Տէր Եզր ընդարձակէ զվկայարան սրբոյն Վայիա

A. 88

նեայ :

Եւք Տաճկաց Դ Հայս :

Ժողով Կարնոյ քաղաքի և Եզրայ հաւանիլն :

Սոջն սաստիկ և հողմն քակիչ ընդ ամենայն երկիր :

Բարձան թագաւորք Վարսից՝ վերջինն Յազկերտ,
որք տիրեցին զամս 418. Թագաւորք քսանն չորք :

637 A. 100

Տաճիկք առին զաշխարհակալ իշխանութիւն.
զՎուին էառ Տաճիկն և 1200**) կոտորեաց Դ սուրբ
Սարգսին : Պատերազմ վասն նկարեալ եկեղեցւոյ, զոր
ելոյծ Յովհան Մայրավանեցին :

Շինողն Ներսէս շինէ զառապարի սուրբ Վրիգորն՝
զզարմացուցիչն տիեզերաց, որ քակեցաւ Դ Տաճկաց :

641

Երևեցաւ խաչն Վարազայ Դ ձեռն թողկաց :

A. 113

Փիլոն Տիրակացի :

Յակոր Առհայեցի արար զնոր թարգմանութիւն :

*) P. Դ ջինդոսի.

**) P. 12,000.

Հաւատան Հոնք յատուած ՚ի ձեռն Խորայելի:
Լ՛նանիս վարդապետն արար անշարժ տոմար:

Գրիգոր իշխանն շինէ զՄըուճայ եկեղեցին և տէր
Ներսէս զՆագուանայն:

Հողմ սաստիկ ել ՚ի հիւսիսոյ, փլոյց բազում
եկեղեցիս և շրջեաց զանտառս:

A. 130

Երևեցաւ աստղ մի գիսաւոր՝ նշան սովու և սրոյ
և մեծի սասանութեան:

690

Տէր Գրիգորէս Երշարունեաց եպիսկոպոս, արար
զընթերցուածոց մեկնիչն, ՚ի խնդրոյ Ներսէհի կամաւ
րականի:

Տաճկունք բարձին զպատկերս ՚ի դահեկանէ և
զրով զրոշմեցին:

✓ Երջել և Միհր Թագաւորք վրաց հարին զՄըր-
ուանն մերձ յԼ՛նակոր բերդն. իսկ Եօթնակնեան
գետն տարաւ ՚ի տաճկաց 23000 մարդիկ և 35000 ձիս,
վասն որոյ հաբաշիսձղալ և ցիւէնիսձղալ ասին:

A. 150

696

— Հայր Սողոմոն արար զտօնականն ՚ի Մաքենիս:
Խլաթայ ծովն սառեաւ: — Օսուրք Գրիգորի
վանքն այրեցին:

Մահմէտ զՍևան էառ:

Եշոտ զՂարօնից սուրբ փրկիչն շինեաց:

A. 160

704

Կամս ամիրայն զհայոց իշխանսն այրեաց՝ ութհա-
րիւր ՚ի Նախջաւան, և չորս հարիւր ՚ի Խրամ:

Եբդլաղիզ շինեաց զՂուին. Սուրիման զՂարբանդ
քակեաց, և այլ շինեաց:

A. 170

Շամայ Հեշմայ հրամանաւ Հերթն եկեալ ՚ի
Հայս աշխարհագիր արար:

Սոփն սաստիկ և ջնջումն պատկերաց յեկեղեցոյ:

Մահն Եշոտոյ և խողասպանութիւն:

Եզիտ օրէնս եղ՝ ոչ ըմպել Տաճկի գինի:

719

Յովհան Օճնեցի արար ժողով ՚ի Մանագկերտ

և եհան զհոռոմն և զհայսն իւր ՚ի հայոց: Սով սա-
ստիկ, և Բարան զՄաքենացոյ սուրբ ուխտն այրեաց:

Զըհեղեղն զՈւռհայ տարաւ:

Մարդամահն:

Վայոց Չորոյ ընկղմումն:

Իգորութենէ խաչին Քրիստոսի 50 բիւր տաճիկք
ճովասոյց եղեն ՚ի կոստանդնուպոլիս, և արձակեցաւ

A 194

Մալիմ ՚ի 1 ևոնէ պատմել զփառս Քրիստոսի:

Վահան գողթնացի կատարեցաւ:

737

Զափր շինեաց զՎաղտատ քաղաք ՚ի վերայ
Տիգրիս գետոյ:

Շարժն ահագին, որ թուոյց զգեօղն ՚ի թափօրա-
կան լեռոնոտանէն, և բազում քաղաքք և գեօղք
և զաւառք փլան: Երկու նոր աստղ երևեցան՝ մին
յարեւելք և մին յարևմուտք: Երկու ամիս օդդ փոշի
տեղեաց թիզ մի: Եղեն ցոլմունք ահագին աստեղաց
և շարժ սաստիկ:

A.200

Աբգլլայ գերեք տարւոյ մեռածին հարկն ՚ի կե-
նդանոյն խնդրէր բռնութեամբ. և հատաւ յամենայն
յաշխարհէ ոսկի և արծաթ:

758

Մեռեալք ութ յանկարծակի յարեան և ոչինչ
խօսեցան:

A.210

Եկն մարախ բազում և կարկուտ՝ մին հինգ լիտր,
և փոյց շինուածս բազումս:

Կապիկք կատարեցան և բազում վնաս արարին:

Երևեցաւ կին մի ՚ի Բուքրայ, որ ՚ի ծնէ կաթն
ոչ եկեր և ոչ այլ ինչ կերակուր:

Ստեփանոս Սիւնեցին, տէր Եփրեմ. Անաստաս, 771 A.220
Խաչիկ և Գաւիթ վարդապետք մեծիմաստք:

ՕՔաղինա, զԹալին և զԱրենի կոտորեցին տա-
ճիկք և գերեցին. զՄուշեղ, զՍամուէլ և զայլ
ազատագունդս հայոց կոտորեցին ՚ի գասկին:

A.230 781

Աստ պատերազմեցան սաստիկ մոգք և տաճիկք :
Ի կոն առաքեաց առ Մահադէ զգիրս յանէսի և
յամրէսի :

ՅԱռհայ գտաւ տապան մի հրէի և հազար ամաց
գիր ՚ի վերայ, թէ «հաւատամ որ Քրիստոս ՚ի կուսէ
ծնանելոց է և լոյս նորա ծագէ ՚ի վերայ իմ» : Այլ
նպէս և ՚ի Կոստանդնուպոլիս գտաւ տապան մի մա-
րմարեայ և գերալ ՚ի վերայ. — «զինչ օգուտ է
ճաճիկիւ գիս, զի յաւուրս Կոստանդեայ և մօր նորա
Հեղինեայ արեգակն տեսանելոց է զիս» :

A.240

Պանդալևոն քահանայ գտաւ զպատմութիւն մատին
Պետրոսի առաքելոյ :

791

Մահակ և Յովսէփ ՚ի Կարնոյ քաղաքն կատա-
րեցան : յՅրամայ ց, ՚ի քսէ պթ, հայ թիւն մխթ :

Մակար կրօնաւորն դարձոյց զամիրայն :

A.250

Խաշնամահն սաստիկ և սո՛վն ընդհանուր, մեկ օրն
3000 ոգիք մեռան ՚ի Կարնոյ քաղաքն :

Եկն թշնամին յԱսիի դուռն և առան բազում քա-
ղաքք :

Իբրէհիմ թագաւորեայ ՚ի Ռազտատ :

Ի Խառան գտան բազում կռապաշտք :

Շարժն ահագին, որ լեբինքն Կողատու յիրար հա-
սանէին, փլաւ լեռան մի և արգել զԼաիրատ գետ օր մի :

Լպիկուռայ ջանայր զԱշոտ իշխանն քաղկեդոնիկ
առնել իսկ Ռուրէտ վարդապետն առաքեաց զՆանան
սարկաւազն իւր, որ յազթեայ Լպիկուռայ և մեկնեայ
զաւետարանն Յովհաննու :

Սպքի ամիրայ *) զվանորայն հայոց և զամենայն
եկեղեցիս կողոպտեաց և ՚ի Ռազտատ յգարկեայ զո-
սկին և զարծաթն :

*) P. Սուրբ Կաթողիկոս :

ՄԲԵՍՈՒ ԱՔԼԱՐՍԱՅ. սա է նախնին թանդրակեցոց
 աղանդին:

Յաւուրս տէր Ղաւթի Փարսման քահանայ կա-
 կաղեցի որոշեալ ՚ի հայոց՝ ՚ի Վիրս գարձոց զՕ՞-
 նդէացիան, այս է Օ՞աղն, որ կան այժմ ՚ի հոռոմս:

Օ՞ոջն Անդրիանու ընկէց արտաքս (զձուկն) քա-
 ռասուն գիրկ երկայն և նոյնչափ լայն:

Ապուսահչլ էառ զԱմուրիա, ուր կայր հազար
 վանք կուսից, զորս ետ զօրաց իւրոց:

Մահադի եկն ՚ի հայս թագաւորեաց. իսկ Սահակ
 իշխանն հարկանէ զնա և սպանանէ զօրօքն, նաև
 զզօրավարն տաճիկ Հասան:

Ի ինի անձրև 40 աւր, և վիշապածուկն մի ելանէ
 ՚ի կասբիական ծովէն և ուտէ զամենայն ձկուսս կուր
 գետոյ:

Ղաւութ՝ որդի Ապուսահչլայ տաճիկ եդ օրէնս
 քրիստոնէի ոչ բառնալ զմեռեալս և ոչ խաչ վարել,
 կամ ժամ հարկանել, և ոչ խող պահել:

Աստ թամամ սուտ ռասուլն, և մարախ ճնճղկի
 չափ, որ եկն ՚ի Խազրաց:

Կարն և Պապօքն քրիստոնեայ եղեն:

Ղուրգի՝ որդի Օաքարիա թագաւորի, գնայ ՚ի
 Բաղտատ հրաշաղան յօրինուածովք:

Սասնեցիք զԱպուսէթ սպանին:

Երևեցաւ հուր երեք գիշեր:

Եկն անձրև, որ կեղևէր զծառս և բերէր քարինս:

Սաջոբ ամիրայն էառ զՍ՝ծիթայ և կոտորեաց զխաչն
 Եունեայ:

Շապուհ արծրունի նահատակի ՚ի Բաղտատ:

Բուղայ կալեալ զամենայն իշխանս և զազատս
 հայոց՝ սպան, զկէսն մարմնով և զկէսն հոգևով:

831 A. 280

841 A. 290

851 A. 300

Օ՛ւաքարիա կաթողիկոսն ՚ի միում աւուր ընկալաւ զսարկաւազութիւն, գքահանայութիւն, զեպիսկոպոսութիւն և զկաթողիկոսութիւն:

Բարձաւ վարագոյր եկեղեցեաց հոռմի. զի ՚ի կոստանդնուպօլիս ք՛ եպիսկոպոսք նստան կախարդք և կռապաշտք և սուտ պատարագ առնէին:

Շարժ յաղու հացսն, որ ՚ի Գուին մեռան ՚ի միում զիշերի երկոտասան հազարք:

Վասիլ կայսրն առաքեաց Աշոտ իշխանին մասն ՚ի տէրունական խաչէն և զիր ՚ի Փաւտ պատրիարգէն:

A.320 871 Յիսէ՛ Շեխայ որդին, ետ ալամ և խաչ ՚ի վերայ Օ՛ւաքարիա կաթողիկոսին:

Նիկիտն եբեր ՚ի հայս զհոռմայրի սք նշանն, և զայսահարի զրոյցն, զոր բժշկեաց սւրբն Գրիգոր:

Համամ, որ և Յոհաննէս Բագրատունի, մեկնեաց զԱ՛ռակսն և եզ զվերջի գուբղայսն ՚ի գլուխ Սաղմոսայն:

A.334 885 Թագաւորեաց ՚ի Հայս Աշոտ Բագրատունի յետ 434 ամաց բառնալոյ Թագաւորութեանն Ա՛րշակունեաց:

Աստ հայր Գագիկ, հայր Ահարոն, տէր Սաշտոյ, որ 40 ամ հաց ոչ եկեր:

Շապուհ Բագրատունի պատմագիր:

A.350 901 Տէր Յովհաննէս կաթողիկոս պատմագիր:

Բարձաւ իշխանութիւնն տաճկաց և զօրացաւ թուրքման Սալչուքն: Ա՛րք յիսուն իշխանք սասնցիք՝ նեղեալ ՚ի թուրքաց գնացին ՚ի կիւլիկիա և Աստուծով տիրեցին սակաւ սակաւ:

Շարժ սաստիկ ՚ի Թրակիա, որ պատառէր զերկիրն և զբազում եկեղեցիս զլանէր:

Ալանէր Թաթարն ՚ի Ղարաղումայ. ասեն, թէ սպիտակ շուն առաջնորդէր նոցա և զմըրբեալսն հաչելով զարձուցանէր, մինչև հասին յԱ՛րաղ:

Թագաւորն Սմբատ տիեզերակալ շինեաց զԱնի քաղաք, որ Թարքմանի Խնածի. սա կալաւ զՍուլտանն և ծամեր ետ առնել Տաճկաց որպէս կանանց: Կալաւ և զԳեմետրն Թագաւորն Վրաց և զբազում Վրացոյ ձեռսն խազեաց, ուստի և Արշակունի անուանեցան: Օսա խաչեաց պիղծն Յուսուփ Ի Գուին. և կատարեցաւ մարգարէութիւն Սովսեսի Խորենացւոյն, որ ասաց, «Ռազրատունիքդ Թագաւորէք Ի Գուին»:

Յետ սորա Թագաւորեաց Գագիկ արծրունի, որ զկզկին Աղթամար քաղաք շինեաց:

Թագաւորեաց Աշոտ երկաթ:

921 A.370

Գաւիթ և Գուրգէն իշխանք կատարեցան Ի Գուին: Արաս Թագաւոր շինէ զԿարուց կաթուղիկէն և զԿարմընջաձորն, զԿապուտքարն, զԳպրավանս և զՀոռոմոսի վանս: Սա եհար զԳէրն Ի Կարս և զԹաս զԼոյն յոսկի կալաւ և նովաւ ըմպէր գինի:

A.380

Տէր Անանիա կաթողիկոս զՍիւնեաց եպիսկոպոսն ընդ բանիւ արար և յետոյ արքեպիսկոպոս անուանեաց:

Խոսրով անձևացեաց եպիսկոպոսն արար զմեկ նութիւն Աղթամատուցին, զոր գրէր Սահակ որդի իւր:

Շինեցան Հաղպատ և Սանահին Ի Խոսրովանոյշ Թագուհւոյն:

A.417

Աստ եղև սկիզբն Թագաւորելոյ Ռազրատունեաց Ի վերայ Վրաց, զի Գուրգէն Ի Վիրս և Սմբատ եղբայր նորա Ի Հայս Թագաւորեցին: Սա զԱնուոյ պարիսպն ամրացոյց և զմեծ կաթողիկէն հիմնարկեաց:

981 A.430

Վահրամ իշխանն զմարմաշէնն շինեաց:

Աստ Աղուանից պատմագիրն Սովսես Կաղանկատուացի և Գրիգոր Նարեկացի և Ուխտանէս պատմագիր:

Պաւլոս իւրապազատն էառ զՍանձկերտ և Պարբիէլ որդին Չօպնդարայ եհար զՍամլան յԱպաշունիս:

A.450 1001 Շինի սուրբն Պրիգոր աննման ՚ի յԱնի, որ այժմ հանդուցեալ է: Շինի և Հաւուց թառն ՚ի Պէտրդեայ իշխանէն Քեղույ:

Եւս Ստեփաննոս Ետղիկ պատմագիր և Երեստակէս Լաստիվերտացի և Սամուէլ հայրն Կարմնջաձորոյ զտոնացուցակն յօրինէր և սուրբ հայրն Ետով վարագեցի զհոռմագիրն կարգաւորէր. իսկ հայրն Սիմէոն արար զԵրամագիրքն հարիւր և մետասան*) ճառ ՚ի խնդրոյ Սենեքերիմայ՝ թագաւորին Վասպուրականի:

Տիմոթ վարդապետն արար զմեկնութիւն Երարածոց:

Կատրամիտէ թագուհին կատարեաց զկաթողիկէն Ենոյ:

Սմբատ Մագիստրոսն շինեաց զԲքնայրն:

A.460 1011 Շարժ սաստիկ յառաջաւորին. ընկղմեցաւ Լղնկայ ողջոյն, և մնաց միայն տունն Կիրակոսի ողորմածին: Բազում եկեղեցիք և բերդք տապալեցան:

Հուր անկեալ յԱնտիոք այրեաց զեկեղեցի Ղուկասու աւետարանչին:

Տուզրիլ Սուլտանի սպասալարն Վրիտարի էառ ՚ի Հալապ և ՚ի Ղամշլսայ մինչ ՚ի Վաղկեդոն և ՚ի Տրապիզոն:

Իպն Խոսրով՝ թագաւոր պարսից, զարմացոյց զաշխարհս իմաստութեամբ իւրով. — սա քրիստոսնսսէր և տոնասէր էր, եւ թագաւոր ՚ի Հայս և հնազանդեաց զՎիրս:

*) P. 151.

Ի Տրապիզոն յաւուր Յայտնութեան հանդիսացաւ տէր Պետրոս կաթողիկոսն: Սա շինեաց զՍուրմարի և զՕսառաքար:

Վէտսն Սարգիս՝ շինող բերդից և վանորէից:

Ի հոկտեմբերի երեքն յերեկորեայ երկինք պատառեցաւ յեզրէ յեզր և անդունդք գոչեցին, և արձակեցաւ սատանայ ՚ի կապանայ մկրտութեան Քրիստոսի:

A. 477

Արեգակն խաւարեցաւ ՚ի քաղցի 13 յուրբաթու 1031 ՚ի միջօրէի և արձակեցաւ սատանայ ՚ի կապանայ խաչելութեան Քրիստոսի:

A. 480

Այրիատ իշխան երկուտասան հազար հեծելի... *) Սա շինեաց զԿեջառուս և եհան զառուն Արևանայ:

Օկալափի կայսրն կուրացոյց կինն Միխայելի, և ՚ի տեղն գտին քար մի և ՚ի վերայ գրեալ, — «Թէ աստ թագաւորն խաւարի»:

Սուլիման թագաւորեաց ՚ի վերայ Հայոց և Հոռոմոց և զսուրբն Պետրոս յԱնտիոք մկրթ արար. և այս եղև սկիզբն իշխանութեան տանն Վանիշմանայ ՚ի կապագովիա:

1041 A. 490

Մոնոմախն եբարձ զթագաւորութիւնն Ղազրա տունեաց՝ որք 10 թագաւորք կալան զամս 160: Սոյնպէս եհան յաշխարհէս մերմէ զկաթուիկոսն տէր Պետրոս և նստոյց ՚ի Սերաստիա, և անտի և այսր ոչ եկն առ մեզ կաթողիկոս: Իսկ ՚ի զարմէ բագրատունեաց մնացին ՚ի Վիրս և ՚ի Մաճնաբերդ և ՚ի Նոր բերդ, որք կալան զբազում գաւառս և շինեցին բերդս բազումս: Իսկ Մոնոմախն, որ կալաւ զՎազիկ թագաւորն՝ ետ զիշխանութիւն երկրիս Վրիգորոյ Մագիստրոսի, որ շինեաց զեկեղեցին Կեջառուսայ: Սա

1045 A. 493

*) Պակասին քառս հեչ.

է որդին Հոլում վասակայ՝ շինողին Քջնոյ, կայենոյ
 և կայծոնոյ, զոր յանդէտս սպանին ՚ի Սերկիլէ:

Եւստ տիրեցին կիւլիկիոյ Ռուբինեանքն. զատ
 արար Եւստուած զրկելոցս. զի Հոռոմն եբարձ զմեր
 Թագաւորութիւնն, իսկ Եւստուած զերկիր նոցա ետ
 Հայոց, որք և այժմ Թագաւորեն ՚ի նմա:

A. 500 1051 Յովհաննէս վարդապետ Տարոնեցի արար Պա-
 տմութիւն Ռագրատունեսացն հրամանաւ տէր Պետրոսի:
 Բագարատ Թագաւոր վրաց էառ զՏիլիս ՚ի
 Տաիրայ օգնականութեամբ Գագկայ Թագաւորին կա-
 խեթոյ՝ որդոյ Յովհաննէս Թագաւորին:

A. 510 1061 Բանական Լևի արմնի ասլանն ՚ի կարնոյ քաղաք,
 որ ՚ի ծագել արեգականն մարդ սպանանէր և ՚ի մտա-
 նել արևու ընդ կուսի ննջէր:

Հոնք զՎանձակայ զաշտն կոտորեցին և Լևի
 Եւսլանն զԼ՛նի գերեաց և կոտորեաց: Սուրբ հայրն
 վարդիկ եկն ՚ի Սպերոյ առ Գագիկ Թագաւորն վա-
 նանդայ և շինեաց զվանկոյս և ետես զՔրիստոս ՚ի
 կերպս ցաւալից աղքատի: Եւս Գագիկ զկարս ՚ի
 Հոռոմն ետ և էառ զՕամընդաւ և անդ կաթողիկոս

A. 520 1071 ձեռնադրեաց զվկայասէրն:

Օօնջիլ իշխանին զաչքն հանին Տաճիկք յԱ-
 րուսաղէմ և նա տարեալ զաչս ՚ի Հոռոմ եցոյց Թա-
 գաւորացն: Եւ ժողովեալ եօթն կոմսունք եկին և
 հարին զՏաճիկն և Թագաւորեցին Արուսաղէմի Սա-
 մուն, Պայմունն և կոնտոփրի և Տանկրի զամս 200
 մինչև ՚ի Սալահատին:

A. 530 1081 Միաբանեցան Թուրքն և Տաճիկն, և զազապետն
 իւրեանց եղին ՚ի Բաղդատ և իսլամայ անուանեցին,
 այսինքն է՝ յեանամնաց Սահմետի:

կոնտոփրի իշխանն 30 ձիաւորօք եկն ՚ի Հոռոմ
 Արուսաղէմ և զգեցաւ զգետս կրօնաւորութեան, և

յետոյ հարկեալ ՚ի պատրիարզէն Արուսաղէմի՝ զգեցաւ զրահ և կռուէր ընդ անօրէնս : Աւ այս եղև սկիզբն սրբազան ազգին ֆրեբաց, որ ասին եշխարհ :

Իշխանքն հայոց զօրացան ՚ի Կիւլիկիա և աօին զՍաւատանէքն և զՄարաշ և զԻնչհէսնի :

Գող վասին էառ զՔեսոն և զՌաբան :

Թագաւորն հայոց Կիւրիկէ վրաց թագաւորն Դեմետրէ և կաթողիկոսն Հայոց տէր Ռարսեղ գնացին առ Մելիք Շահ սուլտանն և դարձան պատուով :

Գաւթ թագաւորն՝ որդին Կիւրիկէի շինեաց զԼօսի և զայլ երկոտասան բերդս : Իսկ Կիւրիկէ՝ որդին Գաւթի, ետ ձեռնադրել Յովսէփայ Աղուանից կաթողիկոսին զտէր Ռարսեղն և զդրան երէցն իւր՝ զՍարգիս, ետ ձեռնադրել եպիսկոպոս Հաղբատայ, և յայնմհետէ եղև աթոռ : Իսկ Բջնոյ աթոռն ՚ի տէր Պետրոսէ եղաւ յառաջ :

Սկիզբն նոր թուականին, որ կարգեցաւ ՚ի Յովհաննէս վարդապետէ Հաղբատացոյ, որ Սարկաւազ 1085 A. 534 կոչեցաւ : Սա արար անշարժ տոմար ըստ այլոց ազգաց *) Ազև պատերազմ թուչնոց յերկրին Աթայ, կռուեկք և արագիլք ե ե դեսպանք առաքէին, և յետոյ կռուեալք յաղթեցան արագիլքն : Թագաւորն Պիծենկոց 600 հազարաւ եկն ՚ի վերայ Ալեքսին, իսկ քրիստոնէսքն 8 օր ազօթեալ կոտորեցին զնոսա :

Սուքման ամիրայն՝ կարուց եպիսկոպոսին ուրանալ

*) P. Հանապալ ՚ի չաղոյ 28՝ յայննաւթեան է, Տեհեկէ 8՝ ուն ընդ առաջ է՝ արեգի 12՝ հարուն 30՝ ասեպեայ, անեկէ 7՝ սնկա սոբզ. Տարեբի 17՝ ելասուեղ. Տարգայ 13՝ ամառն, Խասասուբի 7՝ ասպոսափափէն. հոտի 5՝ սոսրի խաչն, 9՝ աշունն. արե 9՝ յենսահայ Էսրեյեհուն. 10՝ պահն. չաղոյ 10՝ յիւն. 21՝ յայննաւթեան Էսրեկէնիսն :

Գրատեղ.

ետ, զի անչափ ոսկի խնդրէր: Սա աղքատացոյց զաշխարհս հայոց անչափ հարկիւ:

A. 544 1094 Ա Սկիզբն շրջանի հինգհարիւրելիին: Սով սաստիկ և հարկապահանջութիւն ՚ի Հայս:

Փալտուն ամիրայն առաքեաց զՍասակ Պահլաւունին՝ զորդի Գրիգորի Սագիստրոսի բազում զօրօք ՚ի վերայ Բաղաբերդոյ, որք խաբէութեամբ սպանին զՍենեքարիմ արքայն հայկազն և առին զերկիրն Սիւնեաց: Լու այն եղև սկիզբն տիրելոյ Տաճկաց ՚ի վերայ նոցա:

Փոռանկք անհամարք դիմեցին յարևելս օգնել քրիստոնէից. իսկ անաստուած Լուքսն բազումս նենդեաց նոցա:

Տասն ազգք ծուռ զատիկ արարին վասն պատառմանն իրիոնի:

A. 550 1101 Երևեցաւ աստղ նիզակաձև ՚ի բազում աւուրս: Վասիլն և այլ իշխանք կիւլիկիոյ տարան աղաջանօք առ ինքեանս զտէր Գրիգոր կաթողիկոսն:

Յաւուր ճրագալուցին ոչ վառեցաւ լոյսն յԵրուսաղէմ, զի փռանկն զսպասաւորութիւնն կանանց էր տուեալ:

Խզիլն էառ զԼօռի, և զՀաղբատ և զՍանահին այրեաց:

Թորոսն էառ զԼմուղայն և սկսաւ զօրանալ:

Շարժ եկն ՚ի Խորասան, զմղկիթն և զ60,000 մարդ և կին ՚ի վայր տարաւ:

Ըստ Մարկոս ձգնաւորն ՚ի լերինն կոնկոնատ 65 ամ հաց ոչ եկեր: Սա ասաց թէ յաճախեն չարիք մարդկան ՚ի վերայ երկրի, աւերին և փակին դրունք եկեղեցեաց և Երուսաղէմ դարձեալ առնու թուրքն, որ և եղևն իսկ: Հոռոմ արեղայ միջնապաշտ մուրեցոյց բիւրմի մարդ:

Չմեռն ՚ի մթին գիշերի որոտայ սաստիկ և 1111 A. 560
անկաւ հուր ՚ի ծոփն Խլաթայ, և մեռան ամենայն
ձկունք և ծոփն անկաւ զցամաքաւ և դարձաւ յարիւն:

Սպանաւ Խրղիւն և մեռաւ Մանուէէ ամիրայն
Անուոյ:

Մերժեցան ՚ի հայրենեայ որդիքն Կիւրիկի թա-
գաւորի:

Մեռաւ Սարկաւազ Վարդապետն և Վէտորգ վա-
րդապետն Մեղրիկ, որ զՎրազարկին կարգն սահմա-
նեաց. և Վաւիթ վարդապետն Ալաւկայ որդին, որ
զԿանոնքն բացայայտեաց:

Ամբոխեցաւ թագաւորութիւնն թուրքաց ՚ի Խո-
րասան և դարձեալ զօրացան Տաճիկք:

Յամառն կարմիր ձիւն երեկ չորս մատն:

Անձրև եկն ՚ի Պաղեստինէ և ՚ի նմա կաթիլք
արեան, և ցօղ առաւօտուն արիւն լինէր:

Վաւիթ թագաւորն Վրաց եհար զՆլլազի և զՄէ 1121 A. 570
լիքն և էառ զՎագ, զՏէրունական և զԱնի քաղաք:

Սուլթանքն Խորասանայ Անուէէ կոչեցան յՆլ-
տիւզէն ՚ի հետ:

Աբղլմուսնիք յԱլի ազգէն են, որք զնային
փախստական ՚ի խալիփայ եղբօրէն իւրեանց. անուանք
նոցա՝ Աբղլայ և Մամունայ. տարան երկու գիրք
զՍեմիայն և զՔեմիայն, և տըլըամով և ոսկով թա-
գաւորեցին յարևմուտս:

Ապլսուար երեր ՚ի Խլաթայ զոսկի նալն և եգ ՚ի
զլուխ կաթուղիկէին Անոյ: Իսկ քաղաքայիքն բերին
զՎաւիթ թագաւորն Վրաց և բային նմա զգուռն
քաղաքին. և նա կալեալ զԱպլսուար ՚ի Սոնէթ
ստաքեաց որդոփն, և զնալն ձգեաց յեկեղեցոյն և
խաչ կանգնեաց:

որոշում

1131

Պայ Վալտուն՝ որդի Լալտուարայ և դարձեալ առնու զԼինի:

Սուլ սաստիկ և սուր անողորմ:

580

Մասուտ՝ սուլտան Իկոնացոց եմուտ ՚ի Կիլիկիա և եհար զնա Լստուած մժղուկաւ:

Պէմունդ արքայ Լնդաքու բրինձ կոչեցաւ:

Գեմէտրէ թագաւորն եհար զՎարասընթուր աթապէկն ՚ի Կոր բերդին:

Օրմանիս և զԽունան էառ Լպուէթ:

Լստ Պետրոս՝ Խոնդկայ որդին, և Յակոբ սքանչելին, իսկ Խորասու և Մարիամ ՚ի Քորայրին կային կուսութեամբ:

Շահրիմանն էառ զԽլաթ: Մանիլն զԽլիճ ասլանն ծածկեաց ոսկով:

Բնդ երկուս բաժանեցան կրօնիւք Տաճկունք՝ Ելիք և Սունիք:

Եհար Պաղտոյն թագաւորն Երուսաղէմի զԼբաս՝ խալիփայն Մսրայ և էառ զամենայն դանձս տանն Լիւսայ:

Շերագաւ եբարձ զխալիփայու թիւնն յԱզիպտոսէ:

A. 590 1141

Շարժի Գանձակ սաստիկ:

Չաւլչատարն առնու զամուրսն Խաչենոյ խաբէու թեամբ:

Սահալաղինն դունացի տիրեաց յԱզիպտոս և աւրինադրեաց միշտ գաւաէկապ լինել քրիստոնէից:

Լսող գաւազանաձև երևեցաւ տասն աւր:

1151

Վարձեալ Փռանկք բիւրք բիւրոց եկին ընդ թիւրախս յաւգնութիւն Քրիստոնէից. իսկ Մանուէլ թագաւորն նենգեաց նոցա որպէս Լլէքսն՝ և ոչ յաջողեցան:

Տէր Գրիգորիս առնու զՀոռովկայն և դնէ անդ զաթոռ իւր:

Լլտիուզ արթապակն էառ զԱմուկ ՚ի Խալտենկայ
և զՍասունք ՚ի Վիրզենայ:

Յակոբ՝ որդին Սալիպայ, մեկնեաց զամենայն Հին
և Նոր կտակարանս:

Կալա Ղեմէտրէ զՍալթուխն ՚ի դրանն Անոյ.
Իսկ Ղաւիթ՝ որդին Ղեմետրէի եհար զՄէլիք սու-
լտանն և էառ զՏիփիս:

Թագաւորն Ղեորդի էառ զՂուին:

1161 A. 610

Շարժն տարաւ զԱզնկայ:

Տէր Ներսէս կաթողիկոսն փայլեաց յաշխարհի 913 A. 362
ամենայն առաքինութեամբ և գիտութեամբ:

Ի սուրբ խաչին քսանհինգ թիզ ձիւն երեկ, և
՚ի Հնդիկս 14 թիզ, և մեռան ձկունք և թռչունք և
ամենայն ազգք կենդանեաց:

Մուստին խալիփայն հրաման ետ ընդ ամենայն
երկիր եկեղեցիս շինել:

Սալահատինն էառ զԱրուստղէմ:

1181

Ղեորդի թագաւորն եբարձ զզողս և զաւարակս:

Տէր Ղրիգոր զՀոռովկայի եկեղեցին շինեաց:

Ներսէս Լամբրոնացի՝ անյաղթ վարդապետ և
թարգմանիչ գրոց:

Յորդանան տաճիկ նահատակեալ ՚ի Կարնոյ քա-
ղաքի:

ՕՍարգիս խաչենեցի խաչեցին ՚ի Վանձակ:

Թամար թագուհին մեծացոյց զՕւփարիս և զՅո-
հաննէս, որ և Իւանէ:

Ստեփաննոս վարդապետ ՚ի Կարմիր վանքն:

Իգնատիոս վարդապետ, որ զՂուկասու աւետա-
րանն մեկնեաց ՚ի Շափիրին:

Սարգիս վարդապետ, որ զԿաթուղիկէսն մեկնեաց
՚ի Քարաշիթաւ:

Պապն Հռոմայ ստաքեաց զվականն և զպսակն
իւր տէր Վրիզորի Հայոց կաթողիկոսի:

Աւամանայ թագաւորն զետամոյն եղև ՚ի Պա-
տառիս *):

Մխիթար քահանայ յԱնի թարգմանեաց զխաւ-
րումն արեղական և լուսնի ՚ի յոճիէ պարսկէ:

Իշլղազի էսո զԵրուսաղէմ և նեա մի եհար ՚ի
ձեղքունն սուրբ յարութեան:

A. 640 1191

Օւքարէ և Խանէ առին կարգաւ զաշխարհս
տաճկաց ՚ի Կայենոյ մինչ ՚ի Գաղաբերդ՝ ՚ի Սամշոյ-
լտոյէ մինչ ՚ի Վաղարշակերտ աստուծով յաջո-
ղեալք: Իսոյնս թագաւորեաց Լևոն ՚ի Կիլիկիա:
Եղև ժողով ՚ի Լոռի վասն վրանաւ պատարագի և ոչ
հաճեցան:

Գարձեալ յԱնի ժողովեցան, և այլ ցրուեցան:

1201

Վասակ՝ որդի Հաղբակայ և երեք որդիքն իւր՝
Պապաքն, Մկրէմն և քաջն Պոօշ՝ եկեալ ՚ի Խա-
չենոյ, բազում արիութիւնս ցուցին յայլասեռս և բա-
րութիւնս առ ազգս քրիստոնէից:

Մեռաւ Թամարն և թագաւորեաց որդի նորա
Լաշան, և ասպատակեայ յԱրձէշ և ՚ի Վարագ, իսկ
՚ի կողմն Պարսից մինչ ՚ի Օրէհ: Օխամշի վանս
Աղուանից կաթողիկոսացն աթոռ սահմանեցին:

Օխանէ կալան ՚ի Խլաթ և դարձեալ դաշամբք
խաղաղութեան թողին:

A. 660 1211

Մեռաւ Մէլիք Աւաթն և նստաւ Աշրափն:

Մեռաւ Օւքարէ, և նստաւ Շահանշահ:

Ասող մի նիզակաձև երևեցաւ: Տափայ և Սա-
փատայ թաթար նոյիքն հարին զԱշայն ՚ի Կոտմայ:

Աստ սքանչելի արքն՝ Ստեփաննոս քահանայ՝ տէր

*) P. պատառիս.

Յուսկայ որդին, և Աստուածատուր քահանայ՝ Աղբա-
յրկանն որդի, որ յարոյց զսպանեալն :

Վփչախն եհար զԱշայն ՚ի Վանձակ :

1221 A. 670

Փոխեցաւ ՚ի Քրիստոս Վասակ՝ իշխանաց իշխանն
և էառ զդրօշայն որդի նորա քաջն Պոօշ :

Ջալալադին սուլտանն Աորասանայ գայ փախստա-
կան ՚ի Թաթարէն և հարու զԱշայն և զԻւանէ ՚ի
Կոտայսն՝ անձաւահոս առնելով ՚ի ձորն Վառնոյ :

Մտանէ Պոօշն ՚ի Վուին և կոտորէ զԱորազմն
և զՏաճիկն :

Չանկզ զանն սպանանէ զԱթման զանն և ինքն
տիրէ ուլուսին և զնէ որտու ՚ի Վխաթ :

Աորազմն էառ զԱլաթ և զբազում աշխարհս :

Բաւսուզանն թագաւորէ Վրաց, իսկ Հաւքօթա 1231
զանն բաժանէ զզօրս իւր յերիս առաջս ՚ի հարաւ,
՚ի հիւսիս և ՚ի միջոց աշխարհիս անհուն բազմու-
թեամբ : Հարաւայինն էառ զամենայն Հնդիկս և
զծովեզերայս մինչև ՚ի ձկնակերն Աթովպիա. հիւ-
սիսայինն գնաց զվերին կողմամբքն Կազբիական ծո-
վուն՝ կոխելով զբազում աշխարհս՝ անցանէ ընդ Վա-
նուբ գետ, գայ ընդ առաջ նորա կայսրն Ալամանաց և
յետոս նահանջէ զնա. իսկ միջին զօրքն հարկանեն ՚ի սուր
սուսերի իւրեանց զՊարթևս և զՎրկանս, զՔուշանս
և զԱլիմացիս, որ այժմ ասին Մհրուտք, զԱորա-
սան, զՊարսս, զՄարս, զԱսպահան և զԱտրպատա-
կան և կարգաւ կոխելով գան ՚ի Հայս, ՚ի Վիրս
և յԱղուանս. և ՚ի միում ամի, ՚ի ՈՉԵ (1236)
Թրւին՝ առին առհասարակ և կոտորեցին զաշխարհս,
զբերդս և զքաղաքս : Իսկ թագաւ Վորնրաց և
իշխանք աշխարհիս փախստական լինին : Աւ յետոյ
իջանէ Աւագն ՚ի Կայենոյ և երթայ առ Չարմաղանն
և առնէ խաղաղութիւն : Իսկ ՚ի տեսանել նոցա զա-

Հխարհս Հայոց և Աղուանից՝ հաճեցան ինքեանց տեղի հանգստեան, զամսունային եղանակն տարածանելով ՚ի վերայ լերանցս Հայոց և զձմեռն տածելով յամէնունակ և յինքնաբաւ դաշտն Ղուանայ, որ ասի Սուղան:

A. 690 1241 Ահար թաթարն զՌոմոց սուլտանն Ասուլման և էառ մինչ ՚ի կեսարիա և յետոյ մինչ յԱնտալիա և աւերեաց զՍամցիսէ: Թեւալն և Տեկանն զանասունս աշխարհիս կրկին աւար առին:

Յովսէփ վարդապետն շինեաց զգերեզման թաղէսի առաքելոյն: Ի Գողթն դե մի ՚ի կերպս կնոջ կին եղև առն միում զբազում աւուրս:

Ի տօնի խաչին*) ձկնէ կարկուտ երեկ:

Գաւիթ Իծար ստաբանող:

A. 700 1251 Սանկու զանն տրեզերակալեաց, զնաց առ նս Հեթում՝ արքայն Հայոց և գունդատապալ Սմբատ՝ եղբայր իւր, և պատուեցան ՚ի նմանէ:

Այն մարտի և սակաւ վնասեաց:

Արզունն աշխարհագիր արար յարևելից մինչև յարևմուտս:

Շարժամբ կործանեցաւ Ազնկայն:

Հիւլաու զանն եկն յաշխարհս, էառ զՆաղդատ քաղաք:

Սեռաւ Բաթոյ՝ զանն հիւսիսոյ, և նստաւ Սարթախն քրիստոնեայ:

Փախեան երկոքին Գաւիթ թագաւորքն Վրաց ՚ի Սոնէթ, իսկ զԷշխանս և զագատորդիս զամենեսին պատանդ տարան յորտուն և զԵնիշխանս անուանեցին: Քակեցին զամենայն բերդս և զամենայն ամուր եկեղեցիս զՀայոց, զՎրաց և զԱղուանից ՚ի ձեռն

*) P. ՚ի Ասուլման:

Խոճազիզ տաճկին, առին կրկին զՄուփարդին, նաև զԱլամուղ և զամենայն միջերկրեայս մինչև Այրուսաղէմ:

Արղունն զՎրացտունն աւերեաց, զՏալալն և 1261 A. 710
զՕտքարէն սպանին:

Փանդուխտար սուլտանն Ազիպոտսի եհար զկողմ նապահ թաթարին զՔիթբուղայն ՚ի Յորդանան:

Հիւլաուն կոտորեաց զամենայն ջաթանս, որք են զանորդիս:

Արևեցաւ աստղ մի նիզակաձև զամիսս չորս: Մարդին եհար զզորս Հայոց, սպան զԹորոս և զերեաց զԼևոն՝ զորդիսն Հեթում թագաւորին, զոր յետոյ թափեցին:

Էսա և աւերեաց Մարցին զԱնտիոք Ասորոց:

Իդանութեան Ապաղային և ՚ի կաթողիկոսութեան տեառն Յակոբայ արարին ժողով ՚ի Հաղբատ և ՚ի Չաղապանս:

Ի Խորասան օձէ կարկուտ երեկ երկու օր, երկրորդ աւուրն զառաջին աւուրն կերաւ:

Դակութարն փախեաւ ՚ի Սոնէթ:

Ի Կիւլիկիա շարժ մեծ եղև: Նուշաուր և թաւրէզ կործանեցան:

Արղունն կրկին համարեաց զաշխարհս:

Շարժ եկն ՚ի Վրացտուն և բազում վնաս արար:

Մարցին կրկին մտաւ ՚ի Կիւլիկիա:

Շարժ եկն ՚ի Խլաթ և յամենայն սահմանս նորս:

Մանկու թամուրն և Ալփի եգիպտացին հարին 1281 A. 730
զիրար ՚ի Համայ:

Փոխեցան ՚ի Քրիստոս աշխարհաշէն իշխանքն Պոօշ հայկազն և Սադուն Արծրունի:

Արդուն սպան զԱ՛հմատն և ինքն զան նստաւ :
Տէր Կոմիտաս*) կաթողիկոս :

Կոտորեաց Արդուն զԳալաթայքն և զայլ բա-
զում նուինայս յաղագս ապստամբութեան, ընդ որս և
զանմեղ թագաւորն Վրաց զԴեմետրէ սպանին :

A. 738 1289

Սեռաւ թագաւորն Հայոց Լևոն և նստաւ Հեթումի :
Լղև սաստիկ հացաթանգութիւն մարդոյ և անասնոյ :

Յովհաննէս աւետարանիչն հրամայէ վասն երե-
քամեան և երեքամեան գործոց և սքանչելեացն
Քրիստոսի, որ թէ զամենայն զրեալ էր՝ կարծեմ թէ
և ոչ աշխարհս բաւական էր տանել : Իսկ թէ այս
այսպէս է՝ որպէս և է իսկ, ապա զի՞նչ պարտ է ասել
վասն ՚ի սկզբանէ աշխարհի անցիցն անցելոց, եթէ
զրեալ էին : Իսկ մեք քայլելով ՚ի վերայ ժամանա-
կագրաց անհուն զրուցաց՝ քաղելով զմի ՚ի հազարաց
և զերկուս ՚ի բիւրուց, ըստ կարի հասու արարաք
զձեզ՝ սրբազան հարք և եղբարք, կարգի թուոյ ժա-
մանակաց, իսկ դուք աննախանձ մտօք ընկալարուք
զսակաւ սատարս ՚ի մէնջ՝ որպէս Լղիայ ՚ի Սարե-
փթացւոյն. զի և այս ոչ ՚ի մէնջ իրակերտեցաւ, այլ
՚ի Հոգոյն սրբոյ հրաշագործեցաւ, որում երկիրպա-
զանմեք, և փառաւորեմք զանսկիզբն էութիւն և
զմիասնական աստուածութիւնն Հօր անձնին և Արդոյն
ծնեցելոյ և Հոգոյն բղխեցելոյ, անարտում անպատում
մեծվայելչութեանն և արարչական զօրութեանն գոհու-
թիւն և բարեբանութիւն յամենայն արարածոց նորս
և յընդհանուր շնչոց և յանշնչոց՝ յերկնաւորաց և
յերկրաւորաց ՚ի սանդարամետականաց, յաւիտեանս
յաւիտենից, ամէն :

*) P. Կոողոսեպէն.

